

Громадська думка про правотворення

/Інформаційно-аналітичний бюлетень на базі оперативних матеріалів/

№ 7 (110) квітень 2016

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

*Бюджетний комітет Верховної Ради погодив розподіл субвенції
об'єднаним громадам на формування інфраструктури.....*2

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

І. Беззуб

*Введення інституту префектів в Україні: користь чи загроза для місцевого
самоврядування.....*3

Л. Присяжна

*Щодо благодійності, подяки та хабара в медицині.....*14

У ЦЕНТРИ СУСПІЛЬНОЇ УВАГИ

С. Закірова

*Вступ-2016: особливості процесу для випускників
з тимчасово непідконтрольних Україні територій.....*18

ІНФОРМАЦІЙНА КАРТИНА МІСЯЦЯ.....26

ЕКОНОМІЧНІ РИЗИКИ ТА ПРОГНОЗИ.....34

*Огляд валютного ринку.....*34

*Моніторинг законодавства.....*44

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА47

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

Бюджетний комітет Верховної Ради погодив розподіл субвенції об'єднаним громадам на формування інфраструктури

14 квітня Бюджетний комітет Верховної Ради погодив розподіл субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад на 2016 рік.

Про це за результатами засідання Комітету повідомив директор департаменту з питань місцевого самоврядування та територіальної організації влади Мінрегіону України Сергій Шаршов.

За його інформацією, з метою ефективного використання цієї субвенції Мінрегіон створить комісію, яка здійснюватиме аналіз розроблених об'єднаними громадами проектів з правом їх погодження або відправлення на доопрацювання.

«Це дасть можливість максимально ефективно використати державну фінансову підтримку, а також сприятиме підвищенню вмінь та навичок представників об'єднаних громад з реалізації проектів розвитку, що стане для них безцінним досвідом при підготовці проектів для конкурсу через Державний фонд регіонального розвитку або міжнародні програми», – зазначив Сергій Шаршов.

До комісії увійдуть представники центральних органів виконавчої влади, всеукраїнських асоціацій органів місцевого самоврядування, провідні вітчизняні експерти.

Як відомо, законом у державному бюджеті на 2016 рік на розвиток інфраструктури об'єднаних територіальних громад передбачено субвенцію в обсязі 1 млрд. грн.

16 березня Кабінет Міністрів затвердив порядок, умови та розподіл надання цієї субвенції.

Субвенція розподілена між 159 об'єднаними громадами: від 957 тис. грн. для найменшої об'єднаної громади до 23,2 млн. грн. – для найбільшої.

Розподіл субвенції здійснювався за формулою: чим більша кількість сільських жителів та площа території об'єднаної громади, тим більший обсяг субвенції.

Субвенція надається для створення, модернізації інфраструктури об'єднаної територіальної громади та може спрямовуватись на нове будівництво, реконструкцію, капітальний ремонт об'єктів інфраструктури, що належать до комунальної форми власності (у тому числі на виготовлення проектної та містобудівної документації).

Як повідомлялося, об'єднані громади вже мають змогу подавати заявки на проекти, які планують реалізувати за рахунок державної субвенції.

Крім субвенції на формування інфраструктури, об'єднані громади мають можливість подавати проекти для фінансування з Державного фонду регіонального розвитку, яким на цей рік передбачено 3 млрд. гривень (*Урядовий портал* (http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=248962824&cat_id=244276429). – 2016. – 15.04).

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

I. Беззуб, мол. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Введення інституту префектів в Україні: користь чи загроза для місцевого самоврядування

Внутрішньополітичний розвиток держави та зовнішня ситуація навколо України загострили питання децентралізації влади – передачу повноважень та ресурсів на нижчі рівні публічного управління. Децентралізація виступає однією з форм розвитку демократії, що дає змогу при збереженні держави та її інститутів розширити місцеве самоврядування, активізувати населення на вирішення власних потреб та інтересів, звужити сферу впливу держави на суспільство, замінюючи цей вплив механізмами саморегуляції, виробленими самим суспільством, зменшити витрати держави і платників податків на утримання держапарату.

Як зазначив Голова Верховної Ради України В. Гройсман, головна мета реформи децентралізації – побудувати ефективну систему самоврядування, яка поверне владу на місця, дасть змогу органам місцевого самоврядування якісно і відповідально виконувати свої функції і повноваження, а громадянам – впливати на владу, якій вони будуть довіряти.

Децентралізація дасть можливість створити громади, які здатні взяти на себе відповідальність за свою розбудову. Вони отримають додаткове фінансування, додаткові повноваження – і це вперше в історії України Президент віддає свої повноваження громадам на місцях. До цього у громад, як правило, забирали повноваження, наголосив заступник глави Адміністрації Президента України Д. Шимків.

Разом з тим, в умовах сучасної політичної, економічної та соціальної кризи, за умов надання можливості вирішувати свою долю у складі держави, можливе поглиблення негативних тенденцій посилення регіональних ідентичностей серед населення, сепаратистських тенденцій в окремих регіонах. Послаблення централізації влади в результаті децентралізації може спричинити зростання свавілля місцевих чиновників та зростання незадоволення населення владою, включаючи центральну, яка не в змозі і нездатна буде захистити інтереси та права регіональних громад. Децентралізація може посилити відцентрові тенденції через вкрай низький рівень відповідальності держави перед адміністративно-територіальними суб'єктами.

Тому, на переконання більшості експертів, без внесення змін до Конституції реалізувати реформу місцевого самоврядування на принципах децентралізації повною мірою неможливо. При цьому конституційні зміни необхідні, щоб цей процес став незворотним.

Децентралізація не означає послаблення центральної влади. Передача повноважень та фінансів органам місцевого самоврядування повинна бути збалансована механізмами контролю та відповідальності перед людьми та Законом. Саме тому, за словами Президента України П. Порошенка, для нагляду за

додержанням Конституції і законів у регіонах вводиться інститут префекта. Посада префекта має утримувати баланс між гілками влади, а децентралізація не призвела до безконтрольності країни.

Створення інституту префектів для нагляду за додержанням Конституції і законів України органами місцевого самоврядування передбачено проектом закону «Про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади)» (№ 2217а від 01.07.2015 р.). Повноваження префектів вписані в ст. 118, 119 документа.

Пропоновані законопроект змни повністю відповідають європейським та міжнародним стандартам, враховують відповідні висновки і зауваження Венеціанської комісії та дають змогу забезпечити спроможність місцевого самоврядування і побудову ефективної системи територіальної організації влади в Україні.

Конституційні новели викликали чимало критичних зауважень в експертному середовищі, у представників громадськості та багатьох народних депутатів. Тому великі очікування покладені на профільний закон про префектів, який би мав деталізувати форми та порядок реалізації префектами їхніх контролюючих повноважень та тим самим розвіяти побоювання. У цьому контексті В. Гройсман зазначив, що важливо, аби разом з повноваженнями префекти отримали і належні обов'язки, які б визначали їхню відповідальність за об'єктивність прийнятих рішень.

Підготовкою проекту профільного закону про префектів займається Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства. На запрошення Мінрегіону та київського офісу Фонду міжнародної солідарності SolidarityFundPL під керівництвом М. Желяка в Україні перебувають польські експерти-практики реформування місцевого самоврядування – Я. Козловський, воєвода Мазовецький, та заступник директора Бюро Асоціації польських повітів, експерт Сейму Республіки Польща Г. Кубальський. Вони спільно з фахівцями міністерства та експертами асоціацій органів місцевого самоврядування беруть участь у підготовці проекту закону «Про префектів».

6 серпня 2015 р. робоча група під керівництвом заступника голови профільного відомства В. Негоди провела обговорення першої робочої редакції законопроекту про префектів у форматі засідання круглого столу, у якому взяли участь представники центральних органів виконавчої влади, Адміністрації Президента, Секретаріату Кабінету Міністрів, Апарату Верховної Ради, польські експерти, українські науковці, представники всеукраїнських асоціацій органів місцевого самоврядування, експерти Ресурсного центру зі сталого місцевого розвитку Української асоціації районних та обласних рад.

26 серпня 2015 р. підготовлений робочою групою проект закону «Про префектів» обговорено на засіданні Центральної команди реформ з питань децентралізації, місцевого самоврядування та регіональної політики, за результатами якого проект закону доопрацьовано.

Відповідно до законопроекту, інститут префектів з'являється після набрання чинності змін до Конституції щодо децентралізації та, відповідно, після ліквідації місцевих держадміністрацій.

Головна мета нововведення – створення ефективного нагляду за конституційністю та законністю рішень органів місцевого самоврядування.

Префект є місцевим органом виконавчої влади, державним службовцем, не

належить до політичних посад, не змінюється зі зміною Президента чи уряду, не залежить від місцевих політичних еліт.

У відносинах з органами місцевого самоврядування (ОСМ) має такі повноваження: наглядає за конституційністю та законністю рішень ОСМ; не може оцінювати доцільність та ефективність рішень ОСМ; зупиняє дію незаконних актів ОСМ і одночасно звертається до суду; не приймає остаточного рішення про законність актів ОСМ, це може вирішувати виключно суд; може порадити місцевій раді привести своє рішення у відповідність із Конституцією та законами; оприлюднює повідомлення про зупинку акту ОСМ; має менше повноважень, ніж нинішні місцеві держадміністрації.

Префекти діють у кожному районі і в кожній області. У Києва і Севастополя – власні префекти.

Для організації роботи префекта створюються секретаріати префектів. Префекти відбираються за результатами відкритого конкурсу. Одночасно формується кадровий резерв префектів. Працюють в області/районі не більше трьох років. Далі – ротация. Префекти призначаються і звільняються Президентом за поданням уряду. Така сама процедура нині діє для голів держадміністрацій. Префекти відповідальні перед Президентом, підзвітні та підконтрольні уряду, щорічно звітують перед ними.

Законопроект «Про префектів» базується на європейському досвіді, зокрема на досвіді Франції.

Спільна робота Мінрегіонбуду з експертним середовищем у сфері реформування системи місцевого самоврядування та територіальної організації влади щодо законодавчого забезпечення створення та функціонування в Україні інституту префектів триває. Робоча редакція проекту пройшла обговорення в експертному середовищі.

Зокрема, 2 листопада 2015 р. законопроект «Про префектів» обговорили учасники засідання у Верховній Раді експертної групи з питань законодавчого забезпечення децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування. У роботі групи взяли участь спікер парламенту В. Гройсман, віце-прем'єр-міністр України, міністр регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства Г. Зубко, представники уряду та Адміністрації Президента, експерти. АМУ представляв перший заступник виконавчого директора О. Слобожан.

Учасники засідання обговорили стан підготовки законопроектів, необхідних для реалізації змін до Конституції України щодо децентралізації влади. Зокрема, на засіданні було презентовано проект закону «Про префектів» (презентація <http://www.auc.org.ua/sites/default/files/prefekt-0210.pptx>).

3 грудня 2015 р. відбувся круглий стіл «Децентралізація: законодавчі рамки та практика функціонування інституту префектів», організований Офісом Ради Європи в Україні, Національною академією державного управління при Президентові України спільно з Посольством Франції в Україні, Національною школою управління Франції, Радою Європи, Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України.

У роботі круглого столу взяли участь Надзвичайний та Повноважний Посол Франції в Україні І. Дюмон, міністр регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства Г. Зубко, директор Центру експертизи реформ

місцевого самоврядування Генерального директорату II з питань демократії Ради Європи Д. Попеску, президент Національної академії державного управління при Президентові України Ю. Ковбасюк, народні депутати України, представники органів державної влади та органів місцевого самоврядування і їх Всеукраїнських асоціацій, експерти, громадськість.

Під час круглого столу було обговорено конституційну реформу в Україні як важливу передумову успіху реформи децентралізації влади, формування законодавчих засад функціонування інституту префектів, презентовано звіт щодо європейської практики та законодавчих рамок інституту префектів, порядку діяльності органів місцевого самоврядування в умовах надзвичайного стану, досвід Франції щодо представництва держави на територіях та взаємодії з органами місцевого самоврядування, а також обговорено виклики та перспективи формування корпусу префектів і системи підготовки кадрів.

Надзвичайний та Повноважний Посол Франції відзначила роль Національної школи управління Франції у підготовці кадрів, спроможних якісно реалізовувати децентралізовані функції, а також підкреслила потенціал Національної академії у сфері підготовки кадрів у контексті проведення реформи децентралізації влади в Україні.

Говорячи про доцільність впровадження в Україні французького досвіду інституту префектів, Г. Зубко зазначив, що модель державного управління, за якою органам місцевого самоврядування передається великий обсяг повноважень, передбачає якісну підготовку префектів, як посадовців, відповідальних за дотримання законодавства на місцевому рівні та забезпечення національних інтересів. Тому система підготовки управлінських кадрів, методичним центром якої є Національна академія, має стати активним учасником проведення децентралізації в Україні.

На важливості співпраці Ради Європи з Україною щодо розвитку законодавства, системи публічної служби в контексті підготовки фахівців акцентував увагу Д. Попеску, наголосивши на співпраці Національної академії і Національної школи управління Франції у створенні механізму підготовки високопрофесійних префектів для України, у тому числі й у Франції.

На необхідності розвитку законодавчого поля формування інституту префекта у своєму виступі наголосив президент Національної академії Ю. Ковбасюк.

Представництво держави на територіях та взаємодія з органами місцевого самоврядування – тема напрацювань, якими поділилися французькі фахівці. Зокрема, експерт Ради Європи Ж. Марку вдався до глибокого аналізу європейського законодавства щодо діяльності префектів, порівняння його з відповідним українським проектом закону.

Гарячі дискусії довкола озвучених модераторами тем висвітлили коло питань, на які належить дати відповідь українським урядовцям і законодавцям найближчим часом, аби наполегливо, долаючи всі перепони, продовжувати реформування.

1 лютого 2016 р. доопрацьований законопроект «Про префектів» було опубліковано на сайті Міністерства регіонального розвитку, будівництва та ЖКГ України, і з ним можуть ознайомитися всі охочі, повідомив Г. Зубко.

Інфографіка створена на основі розробленого Мінрегіоном України проекту закону «Про префектів» (робоча версія станом на 16 листопада)

(<http://decentralization.gov.ua/pics/photos/e26c7d350ff3912f75b3d4a4b9d6a2f8.jpg>).

Незважаючи на відкладення конституційних змін у частині децентралізації влади на невизначений термін, ключові аспекти відповідної реформи не повинні сходити з порядку денного експертного і громадянського дискурсу.

Практично всі критичні зауваження, які звучать як з боку представників нинішньої опозиції, так і з боку деяких представників коаліції, майже збігаються і стосуються нового інституту, який запроваджується в системі влади в Україні. Останнім часом нововведення викликає все більше занепокоєння і в суспільстві – чи несе воно в собі реальні небезпеки демократії та перспективам незалежного розвитку на місцях.

Необхідність створення в Україні інституту префектів зумовлена важливим чинником досягнення порядку і стабільності у всіх сферах суспільного життя. Децентралізація без префектів – це федералізація, і допустити цього неможна, заявив керівник фракції «Блок Петра Порошенка» Ю. Луценко.

Держава не може залишити безконтрольно весь процес і діяльність місцевих влад, упевнений президент Всеукраїнського громадського об'єднання «Клуб мерів» В. Удовиченко. А юрист-конституціоналіст, народний депутат України чотирьох скликань Ю. Ключковський нагадує, досвід 1993–1994 рр. показав, що запровадження регіонального самоврядування без ефективного державного контролю призводить до утворення удільних князівств.

Хто говорить, що державний нагляд не потрібний – ллє воду на млин сепаратизму, наголошує директор з науки та розвитку Інституту громадянського суспільства. А. Ткачук. Він пояснив, що у будь-якій європейській країні є система нагляду за місцевим самоврядуванням.

Конституційна реформа повинна містити баланс влади, заявив голова ради громадської організації «Лабораторія законодавчих ініціатив», член Конституційної Комісії І. Когут. Такої ж думки і експерт з питань управління територіями Ю. Ганущак. Коли передають повноваження, зростають ризики розбалансування системи. Якщо регіонам передаються повноваження, у тому числі фінансові, то влада повинна мати можливість реагувати на такі ситуації.

А заступник голови парламентського Комітету з правової політики і правосуддя (член фракції партії «БПП») С. Алексеєв переконаний, що префект – це координатор, він буде сполучною ланкою між органами самоврядування та урядом. А віддати в нинішній ситуації владу на місця просто може стати загрозою територіальній цілісності України.

Перший заступник голови парламентського Комітету з питань правової політики та правосуддя (фракція «Народний фронт») Л. Ємець також не вбачає ознак узурпації влади в інституті префектів, адже, на відміну від голів держадміністрацій, префекти не можуть працювати в статусі «в. о.». Принципові відмінності префекта від глави ДА: він не відає фінансами, не бере участь у розподілі місцевого бюджету, не керує регіоном. Ці функції передаються у відання виконавчого комітету, формованого місцевою радою, а не урядом, як зараз місцеві адміністрації.

Частина депутатів, не маючи заперечень проти префектів узагалі, говорять також про необхідність визначити терміни для різних ситуацій. Цього вимагає норма про призупинення повноважень та актів місцевої ради.

Наприклад, як зазначив мер Запоріжжя О. Сін, необхідно визначити чіткі строки, протягом яких діє «призупиняюче» рішення префекта, потрібно чітко відрегулювати законом строки і процедуру розгляду таких питань (місцева рада приймає бюджет, а префект його зупиняє. Суд може розглядати місяцями це звернення, і весь цей час місто змушене буде жити без бюджету).

На думку народного депутата, заступника голови парламентського антикорупційного комітету В. Чумака, недостатньо чітко прописано механізм зупинення повноважень і роботи місцевої ради та її поновлення (механізм відкладеного вето: якщо терміни проходять і зупинення не оскаржено, воно набирає чинності).

Також, на думку Л. Ємця, законом потрібно роз'яснити право префектів «забезпечувати виконання державних програм».

Якщо коротко, суть децентралізації влади у волі під контролем, зауважив заступник голови Комітету ВР з питань запобігання і протидії корупції Б. Береза, а префекти – це черговий експеримент, результат якого ми ще побачимо.

Переймаючи європейський досвід, Україна створить власний інститут префектів. Французькі теоретики і практики впровадження інституту префектів обіцяють допомогти нам не лише в розробленні законодавчо-нормативної бази функціонування української моделі інституту префектів, а й сприяти підготовці фахівців для нього. За словами Г. Зубка, влада Франції надасть Україні підтримку у створенні навчальної бази нового закладу за тими методикам та програмами, за якими навчаються сьогодні у Франції. Також наголошується, що триває обговорення можливості стажування українських префектів за кордоном.

Як зазначив Ю. Ганущак, Національна академія державного управління не є тим вишом, який є у Польщі чи Франції, де готують префектів. Дві третини префектів є випускниками ЕНА (Адміністративної школи Франції). У них з двох років навчання 13 місяців практики. Це прикладна школа. Нам потрібно зробити таку саму прикладну школу, бо НАДУ – це навчальний заклад.

Запровадження цілковито нового для України елемента в системі державного управління викликало низку докорів – від претензій щодо назви до закидів на предмет концентрації надмірних повноважень. Чимало політично вмотивованих персон навіть заявили, що введення посади префекта означатиме не децентралізацію, а навпаки – централізацію влади.

Замість децентралізації ми можемо отримати узурпацію влади префектами і президентською адміністрацією, вважає лідер фракції «Самопоміч» О. Березюк. Він також розкритикував інформаційну підтримку конституційної реформи і зазначив, що провести децентралізацію можливо, внівши зміни в діючі закони, не чіпаючи Конституцію.

На переконання народного депутата, голови Харківської обласної організації політичної партії «Об'єднання “Самопоміч”» Р. Семенухи, уповноважені представники Президента (тепер під брендом «префекти») отримують такі серйозні інструменти та важелі впливу на органи місцевого самоврядування та територіальні органи виконавчої влади, про які сьогоднішні губернатори можуть тільки мріяти. Дуже схоже на те, що справжні завдання змін до Конституції – це тотальний контроль усіх органів державної влади, у тому числі органів місцевого самоврядування. Простими словами – «архітектори» цього процесу поступово

пропонують Україні авторитаризм та диктатуру.

Суддя КС М. Гультай, коментуючи проект змін до Конституції, застерігає, що «префекту фактично надається необмежена можливість зупиняти дію актів місцевого самоврядування з будь-яких підстав».

Префект, одержуючи право зупиняти дію актів місцевого самоврядування, якщо вони, на його думку, не відповідають Конституції чи законам України, фактично підміняє собою судову гілку влади. По суті, префект – це той самий голова місцевої адміністрації, але із суттєво збільшеними повноваженнями.

При цьому ситуація погіршується тим, що надання префектам широких контрольно-наглядових повноважень стосовно органів місцевого самоврядування не супроводжується симетричним наданням органам місцевого самоврядування законних засобів захисту від неправомірної поведінки префектів. Зокрема, у проекті закону відсутня така підстава дострокового припинення повноважень префекта, як висловлення йому недовіри відповідною місцевою радою. Було б корисно, вважає С. Алексеев, забезпечити таким механізмом місцеві ради та прописати його не в Конституції, а в законі.

Але якщо громаді надати право законно усувати префекта, то яка взагалі від нього користь як інструмента стримування сепаратистських тенденцій? Зрештою, місцева влада завжди зможе публічно звернутися до Президента зі скаргою на тамтешнього урядника та з вимогою перевірити його діяльність і притягнути до відповідальності.

За словами директора Українського інституту аналізу та менеджменту політики Р. Бортника, Президент вирішив під прикриттям гарних слів про «децентралізацію», під прикриттям нібито реалізації Мінських угод, забезпечити собі повний контроль над місцевим самоврядуванням. Для цього будуть використані два інструменти: право розпуску місцевих рад у разі, якщо їх рішення суперечать Конституції, та право префекта зупиняти рішення місцевих рад та їх органів у сфері місцевого самоврядування з подальшою подачею позовів до судів (а суди можуть їх розглядати роками). При цьому Президент отримує необмежені можливості тиску на ці місцеві ради. Експерт зазначив, що все це призведе до того, що робота органів місцевого самоврядування стане набагато корумпованішою, ніж зараз, тому що будь-яке рішення керівники місцевих рад і виконавчих органів змушені будуть попередньо таємно узгоджувати з префектами, щоб вони потім не зупинили ці рішення. Це спроба зробити свого роду конституційний переворот, перетворити нашу країну з парламентсько-президентської в де-факто президентську республіку, констатував Р. Бортник. З цим погодився керівник громадської організації «Громадський аудит» М. Гольдарб, який зазначив, що насправді «ніякі повноваження цими змінами до Конституції на місця не передаються. Єдина мета нинішньої влади, яка ставилася цією ініціативою щодо зміни Конституції, – це створення президентської республіки». Посилення впливу президентсько-урядової вертикалі на місцеве самоврядування констатують і у Всеукраїнському об'єднанні «Свобода».

Президент стає, по суті, головою жорсткої вертикалі функціонерів, які об'єднують повноваження прокурорів з головами держадміністрацій. При бажанні, префект може досить широко тлумачити свої повноваження, що на рівні регіону може обернутися запеклою боротьбою за владу. Оскільки префект призначається

Президентом, то він матиме на цих людей сильний вплив. Покривши країну мережею префектів, він може суттєво зміцнити свій вплив на місцевому рівні. Звідси і підозри в узурпації влади.

Крім того, посада префекта поглибить конфлікт між Президентом і Кабінетом Міністрів. Тобто боротьба за префектів продовжить боротьбу між Кабміном і Президентом, яка є сьогодні. Таку думку висловив народний депутат І. Луценко. Він зазначив, що дуалізм влади посилиться з посадою префекта.

Дискутують не тільки з приводу можливостей, прав і повноважень префекта, а й щодо самої назви.

Більшість пропонують знайти термін, який би мав історичні українські корені. Зокрема, перший Президент України Л. Кравчук вважає за необхідне доручили експертам знайти український аналог цієї назви. Автор реформи децентралізації в Україні А. Ткачук пропонував «державний урядник».

Звичайно, втручання державних органів у діяльність органів місцевого самоврядування повинно бути мінімальним та збалансованим, але воно повинно бути.

Як видно, ризики від запровадження посади префекта значно поступаються його перевагам. Таке нововведення є адекватною реакцією на виклики часу та ситуацію в українському суспільстві. Безумовно, пропонований інститут далекий від досконалості, але значно прогресивніший за існуючу вертикаль влади і краще відповідає сучасним реаліям.

І тут у пригоді може стати кращий досвід старих демократій нашого континенту, який генерує і поширює серед країн-членів Рада Європи, зокрема, у межах програми РЄ «Децентралізація і територіальна консолідація». Практично в усіх країнах з розвинутим місцевим самоврядуванням існують «забезпечення дотримання закону та конституційних принципів».

Дійсно, ми не перші, хто стає на цей шлях, саме тому уважне вивчення міжнародного досвіду досить корисне.

В Україні планують використати французький досвід при впровадженні інституту префектів. За словами заступника голови Офісу Ради Європи в Україні О. Литвиненко, французька модель є «відносно м'якою», оскільки, відповідно до цієї моделі, префекти можуть лише призупинити рішення актів місцевого самоврядування, а не скасовувати їх, як в інших європейських країнах (наприклад, у Польщі).

У жовтні 2015 р. українська делегація перебувала в навчальній поїздки у Франції. Візит під назвою «Законодавче забезпечення та практичні аспекти функціонування інституту префектів у Франції» організований Радою Європи у співробітництві з Національною школою адміністрації (ENA). Під час заходу експерти в галузі місцевого самоврядування та народні депутати вивчали досвід Франції у сфері децентралізації та діяльність інституту префектів. Французькі колеги досить детально роз'яснили всі особливості та, головне, механізми дії системи управління. Також особливо корисним було обговорення практичних проблем, які мали місце у Франції. Це дало змогу оцінити ризики, які чекають на Україну під час впровадження нової системи управління, та зробити певні висновки щодо обрання подальшої моделі децентралізації в Україні. Це дасть можливість імплементувати запропоновану модель в Україні більш якісно з урахуванням

специфіки нашої держави.

Враховуючи, що модель розподілу повноважень між органами державної влади та органами місцевого самоврядування на пряму залежить від площі держави, кількості населення та інших подібних показників, французька модель може бути цілком прийнятною для України, адже за розміром території Україна у Європі може бути порівнянна лише з Францією. Тому вибір Франції як майданчика для запозичення досвіду – логічний та доречний.

Насамперед Франція є однією з найсильніших держав Європи. Однак при цьому вона спромоглася передати повноваження на місця й здійснити справжню децентралізацію. Зокрема, інститут префекта було запроваджено у Франції ще за часів Наполеона з метою встановлення державного контролю на місцях. Застосування такої системи врятувало тоді країну від розвалу. Але до 1982 р. префекти мали занадто сильні повноваження – зокрема, право вето й скасовувати акти органів самоврядування своїм одноосібним рішенням, тобто без звернення до суду. Після цього у Франції відбулася реформа, якою на рівні Конституції було передбачено право вільного адміністрування територій. Унаслідок такої реформи права префектів обмежили наглядовими та контрольними функціями, а для скасування актів вони мали звертатися до суду.

Основними повноваженнями французького префекта є: нагляд за виконанням законів, указів і постанов уряду та окремих міністрів; забезпечення підтримання громадського порядку; здійснення адміністративного контролю за діяльністю департаменту та його комун (тобто органів місцевого самоврядування) та передача на розгляд адміністративного суду незаконних, на його погляд, рішень територіальних колективів; представлення держави в питаннях виконання всіх юридичних актів на рівні департаменту, підпис угоди від імені держави, а також представлення держави у органах правосуддя; розпорядження всіма державними видатками в департаменті та відповідальність за управління нерухомістю та іншим державним майном; керування роботою всіх місцевих служб державних центральних органів виконавчої влади та посередництво у взаємовідносинах цих служб із центральними міністерствами.

Відповідно до повноважень, префект здійснює загальне керівництво діяльністю периферійних урядових служб у департаменті, а також виступає посередником у відносинах між периферійними службами та їх міністерствами. Однак деякі служби префектом не контролюються. Так, за межами його контролю функціонують периферійні служби міністерства оборони, фінансів, освіти, юстиції, а також інспекція праці.

Префект, який є представником державної влади, не блокує будь-яку діяльність органів місцевого самоврядування, а оскаржує дійсно незаконні акти. Якщо він починає зловживати цим правом без належних для цього підстав – постає питання щодо його компетентності і, як наслідок, про доцільність обіймання ним відповідної посади. Водночас, як зазначають французькі експерти, питання про звільнення префекта може бути порушено в будь-який час без попередження самого префекта і пояснення причин. Такі рішення приймаються та оголошуються щосереди. Тому самі префекти називають середу своєрідним «судним днем», коли кожен із них може бути звільнений. Як кажуть представники органів влади Франції, це є надзвичайно стримуючим чинником від здійснення префектами будь-яких зловживань.

Крім того, досвід Франції важливий, оскільки, провівши децентралізацію, вона спромоглася забезпечити унітарність держави. Це було досягнуто збалансованістю переданих повноважень органам місцевого самоврядування та одночасним контролем префектами, як представниками держави на місцях, дотримання законності органами місцевого самоврядування. Наприклад, Італія та Іспанія, які на початку здійснення децентралізації брали за основу французьку модель, не змогли належним чином адаптувати таку модель до своїх особливостей (наявність автономних утворень як, наприклад, Каталонія, Сардинія) і порушили цей баланс. Як наслідок – зазначені держави є квазі-унітарними. Очевидно, як показали останні події, Україні такий варіант не підходить. Тому для впровадження законодавства про децентралізацію нам доцільніше використовувати «чистий» та немодифікований досвід Франції, який у своїй основі має збереження унітарності.

Органами нагляду за діяльністю органів самоврядування в Польщі є голова Ради міністрів та воєводи. Перший крок на шляху реформування організації влади на місцях – це прийняття в 1990 р. Закону «Про гмінне самоврядування», яким величезний обсяг публічних функцій передавався на рівень базової одиниці територіального самоврядування – гміни.

Компетенція та засади функціонування воєвод визначені Законом «Про воєводу та урядову адміністрацію у воєводстві», де зазначено, що воєвода є представником Ради міністрів у воєводстві та органом нагляду за діяльністю органів місцевого самоврядування з точки зору законності.

Оскільки воєвода є представником виконавчої гілки влади, його призначає та звільняє голова Ради міністрів за поданням міністра, до компетенції якого належать питання публічної адміністрації.

Голова Ради міністрів керує діяльністю воєводи, вимагаючи звіти про діяльність, а також здійснюючи періодичну оцінку його роботи.

Цікавим є той факт, що міністр, до компетенції якого належить питання публічної адміністрації, здійснює нагляд за діяльністю воєводи на основі критеріїв відповідності такої діяльності із загальним чинним законодавством, а також з точки зору сумлінності та господарності – тоді як голова Ради міністрів наглядає за відповідністю діяльності воєводи політиці Ради міністрів.

Як представник Ради міністрів, воєвода здійснює цілу низку завдань, зокрема: пристосовує до місцевих умов цілі політики Ради міністрів, а також координує та контролює виконання завдань, які з цього випливають; забезпечує взаємодію усіх органів урядової та самоврядної адміністрації, які діють у воєводстві, а також керує їх діяльністю у сфері запобігання загрозам життю, здоров'ю або майну, а також загрозам навколишньому середовищу, безпеці держави та підтримці громадського порядку тощо; виконує та координує завдання у сфері оборони і безпеки держави, також у сфері кризового управління, що випливають з окремих законів.

Воєвода незалежний від місцевих політичних впливів, але він є політиком, він підлягає прем'єрові, зазвичай, коли змінюється прем'єр, змінюється і воєвода (в Україні префект має бути незалежним від політичних змін – як у Франції).

Також польське та французьке законодавство містить певні «контролюючі» норми, що застосовуються у крайніх випадках. Ідеться про можливість розпуску вибраних органів місцевого самоврядування, якщо вони грубо порушують законодавство або не можуть забезпечити управління.

Польський Основний закон говорить, що в разі грубого порушення Конституції чи законів, за пропозицією голови Ради міністрів Сейм може розпустити представницький орган місцевого самоврядування, що означає фактичний розпуск усіх органів самоврядування відповідного рівня. До обрання нових органів місцевого самоврядування їх функції виконує воєвода.

Французьке ж законодавство передбачає можливість президента своїм указом, якщо це схвалено на засіданні Ради міністрів, розпустити раду в разі її неспроможності забезпечити керування комуною. У такому випадку протягом тижня після розпуску ради префект призначає спеціальну комісію у складі від трьох осіб для комун до 35 тис. мешканців, до семи осіб для комун з більшою кількістю населення. Не пізніше ніж за два місяці з моменту розпуску мають бути проведені нові вибори. Після сформування нової ради комісія припиняє своє існування.

Отже, після розгляду законодавчих норм Польщі та Франції, очевидно, що основні норми, закладені в проекті змін до Конституції України, у загальних рисах відповідають європейській практиці діяльності представників виконавчої влади на місцях. А чи отримає Україна своїх префектів залежатиме від майбутнього закону, який деталізуватиме та розвиватиме конституційні норми.

Розмови про децентралізацію влади та передачу ширших повноважень регіонам України ведуться давно й напружено. Цієї реформи прагнуть українські ліберали, демократи, науковці, активні посадові особи місцевого самоврядування, значна частина депутатів місцевих рад. До такої реформи нас підштовхує «децентралізований Захід». Досвід зарубіжних країн, зокрема Польщі, Чехії та Франції, демонструє, що розвинене місцеве самоврядування, в основі якого фінансові та політичні свободи, є однією з передумов побудови правової держави із сильною економікою та розвинутою системою соціального захисту.

Держава у вигляді префектів матиме дієвий механізм для збереження унітарності, забезпечення територіальної цілісності і незалежності України, її суверенітету, захисту права і свободи громадян *(Статтю підготовлено з використанням інформації таких джерел: офіційне інтернет-представництво Президента України П. Порошенка (<http://www.president.gov.ua>); офіційний веб-портал Верховної Ради України (<http://www.rada.gov.ua>); Урядовий портал (<http://www.kmu.gov.ua>); веб-сайт Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України (<http://www.minregion.gov.ua>); офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України (<https://minjust.gov.ua/ua>); журнал Верховної Ради України «Віче» (<http://www.viche.info>); сайт «Децентралізація влади» (<http://decentralization.gov.ua>); офіційний веб-сайт Конституційного Суду України (<http://ccu.gov.ua/uk/index>); сайт «Конституційна комісія» (<http://constitution.gov.ua>); газета Сьогодні (<http://ukr.segodnya.ua>); сайт телеканалу 112 Україна (<http://ua.112.ua>); сайт Асоціації міст України (<http://auc.org.ua>); місія Free Voice Information Analysis Center (<http://iac.org.ua/uk/>); національне інформаційне агентство України УКРІНФОРМ (<http://www.ukrinform.ua>); веб-портал Racurs.ua (<http://ua.racurs.ua>); сайт Національної академії державного управління при Президентові України (<http://www.academy.gov.ua>); Програма Ради Європи «Децентралізація і територіальна консолідація в Україні» (*

coe.org.ua); Ресурсний центр зі сталого місцевого розвитку (<http://rozvytok.in.ua>); сайт Експрес онлайн (<http://expres.ua>); сайт РІА Новості Україна (<http://rian.com.ua>); сайт «Всеукраїнського об'єднання «Свобода» (<http://svoboda.org.ua>); сайт Спільноти крапих державних службовців України (<http://kds.org.ua>); сайт «Левый берег» (<http://lb.ua>).

Л. Присяжна, наук. співроб. НЮБ НБУВ, канд. наук із соц. комунікацій

Щодо благодійності, подяки та хабара в медицині

20 березня 1968 р. був підписаний, а 19 жовтня 1973 р. ратифікований Указом Президії Верховної Ради Української РСР № 2148-VIII (2148-08) Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права. Відповідно до ст. 12 цього документа «1. Держави, які беруть участь у цьому Пакті, визнають право кожної людини на найвищий досяжний рівень фізичного і психічного здоров'я.

2. Заходи, яких повинні вжити держави-учасниці цього Пакту для повного здійснення цього права, включають ті, які є необхідними для:

а) забезпечення скорочення мертвонароджуваності та дитячої смертності і здорового розвитку дитини;

б) поліпшення всіх аспектів гігієни зовнішнього середовища і гігієни праці в промисловості;

в) запобігання і лікування епідемічних, ендемічних, професійних та інших хвороб і боротьби з ними;

д) створення умов, які б забезпечували всім медичну допомогу і медичний догляд у разі хвороби».

Зміст права громадян на охорону здоров'я визначається ст. 6 «Основ законодавства України про охорону здоров'я» (від 19.11.1992 р. № 2801-XII, поточна редакція – редакція від 01.01.2016 р., підстава 928-19). Це право, зокрема, визначає, що «кожний громадянин України має право на охорону здоров'я, що передбачає:

а) життєвий рівень, включаючи їжу, одяг, житло, медичний догляд та соціальне обслуговування і забезпечення, який є необхідним для підтримання здоров'я людини ...

д) кваліфіковану медичну допомогу, включаючи вільний вибір лікаря, вибір методів лікування відповідно до його рекомендацій і закладу охорони здоров'я; {Пункт “д” частини першої статті 6 із змінами, внесеними згідно із Законом № 997-V від 27.04.2007 р.};

е) достовірну та своєчасну інформацію про стан свого здоров'я і здоров'я населення, включаючи існуючі і можливі фактори ризику та їх ступінь;

є) участь в обговоренні проектів законодавчих актів і внесення пропозицій щодо формування державної політики у сфері охорони здоров'я;

ж) участь в управлінні охороною здоров'я та проведенні громадської експертизи з цих питань у порядку, передбаченому законодавством...».

Ст. 49 Конституції України також визначає право кожного громадянина України «на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування».

Охорона здоров'я забезпечується державним фінансуванням відповідних соціально-економічних, медико-санітарних і оздоровчо-профілактичних програм.

Держава створює умови для ефективного і доступного для всіх громадян медичного обслуговування. У державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно; існуюча мережа таких закладів не може бути скорочена. Держава сприяє розвитку лікувальних закладів усіх форм власності».

Крім того, рішенням Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 53 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положення частини третьої ст. 49 Конституції України «у державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно» (справа про безоплатну медичну допомогу) (№ 10-рп/2002 від 29.05.2002 р.) зазначається, що «Конституційний Суд України вважає неприйнятними з позицій припису частини третьої ст. 49 Конституції України (254к/96-ВР), що тлумачиться, пропозиції окремих державних органів щодо необхідності встановлення якихось меж безоплатної медичної допомоги у вигляді її гарантованого рівня, надання такої допомоги лише неспроможним верствам населення чи “у рамках, визначених законом” тощо. Це суперечить положенням ст. 3, частини третьої ст. 22 та низки інших статей Конституції України (254к/96-ВР). Безоплатна медична допомога, передбачена Конституцією України (254к/96-ВР), повинна надаватись всім громадянам у повному обсязі, тобто задовольняти потреби людини у збереженні або відновленні здоров'я.

Дія положення “у державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно” поширюється на всі такі заклади, які перебувають у державній (незалежно від відомчого підпорядкування) або комунальній власності і фінансуються з бюджетів будь-якого рівня».

Нагадаємо, що рішення Конституційного Суду України є обов'язковим до виконання на території України, остаточним і не може бути оскарженим.

Таким чином, медицина де-юре нібито безкоштовна, але де-факто безкоштовна вона лише на папері, бо коли ми звертаємось до медичного закладу нам або натякають на хабара, або прямо кажуть піти в касу і сплатити «благодійний внесок». І ми платимо.

Чому? Можливо тому, що ми боїмося. Боїмося того, що, не сплативши, не отримаємо належної допомоги. Боїмося, що, поставивши незручні питання, налаштуємо проти себе медиків. Зрештою, боїмося за своє здоров'я і життя. І в такі моменти гроші безнадійно втрачають цінність для пацієнта і його близьких.

Однак зауважимо, що згідно зі ст.1 Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» (від 05.07.2012 р. № 5073-VI), «благодійна діяльність – **добровільна** особиста та/або майнова допомога для досягнення визначених цим Законом цілей, що не передбачає одержання благодійником прибутку, а також сплати будь-якої винагороди або компенсації благодійнику від імені або за дорученням бенефіціара; благодійник – дієздатна фізична особа або юридична особа приватного права (у тому числі благодійна організація), яка **добровільно** здійснює один чи декілька видів благодійної діяльності».

Щодо подяки, то «Тлумачний словник української мови» подає визначення цього слова як: «1. Почуття вдячності за послугу, допомогу, зроблене добро. Також вияв цього почуття – слова, які виражають вдячність, офіційна позитивна оцінка чиеї-небудь діяльності, праці тощо.

2. Невизначена, необумовлена плата за яку-небудь послугу.

3. Грамота і нагрудний знак до неї. Наприклад, подяка мера міста».

Слово «подяка» є одним з евфемізмів хабара в українській мові.

За словами голови ради НГО «Європейський вибір» О. Животовського, «необхідність “давати” настільки в’їлася в ментальність українців, що це навіть не вважають хабаром. Коли я проводив тренінги з протидії корупції на Західній Україні, люди мені казали: “У нас хабарів немає, в нас є подяки”».

За даними Мін’юсту, 83 % громадян України вважають хабар звичним і нормальним явищем.

Проте нагадаємо, що ст. 368 Кримінального кодексу України говорить:

«1. Одержання службовою особою в будь-якому вигляді хабара за виконання чи невиконання в інтересах того, хто дає хабара, чи в інтересах третьої особи будь-якої дії з використанням наданої їй влади чи службового становища – карається штрафом від семисот п’ятдесяти до однієї тисячі п’ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк від двох до п’яти років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

2. Одержання хабара у великому розмірі або службовою особою, яка займає відповідальне становище, або за попередньою змовою групою осіб, або повторно, або поєднане з вимаганням хабара, – карається позбавленням волі на строк від п’яти до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна.

3. Одержання хабара в особливо великому розмірі або службовою особою, яка займає особливо відповідальне становище, – карається позбавленням волі на строк від восьми до дванадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна.

Примітка. 1. Хабарем у великому розмірі вважається такий, що у двісті і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, в особливо великому – такий, що у п’ятсот і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян».

Таким чином, хабар – це гроші або інші матеріально цінні речі, котрі даруються посадовій особі для її стимулювання діяти в інтересах особи, що передає його.

Підсумовуючи, зазначимо, що, якщо після здійснення законної дії (наприклад, операції) у пацієнта або його рідних просять добровільно «віддячити» певною сумою грошей – це також хабар або незаконна винагорода.

Будь-які суми, які значаться як «добровільний внесок» («благодійний внесок»), мають справді бути добровільними і офіційними. Якщо пацієнта змушують заплатити благодійний внесок – це також є хабар.

Подарунок є хабаром незалежно від того, коли він дається: до чи після вчинення незаконної дії.

Водночас винним є і той, хто бере, і той, хто дає хабар.

Щодо благодійних внесків, то, на думку юристів, зламати цю корупційну схему практично неможливо. Проте вони пропонують письмово звернутися до головного лікаря з публічним запитом, у якому необхідно поставити такі питання:

1. Чи надаються у закладі медичні послуги на платній основі?

2. В яких випадках заклад надає медичні послуги на безоплатній основі, а в яких на платній?

3. Чи практикуються у закладі сплата благодійних внесків? Чи є сплата благодійних внесків обов'язковою?

4. Куди звертатись пацієнту, якщо лікар відмовляється надавати медичні послуги без сплати благодійних внесків?

Згідно з законодавством, відповідь на такий запит мають надіслати протягом п'яти днів. Юристи наголошують, що у відповіді, скоріш за все, будуть стандартні відписки, що медицина в Україні безкоштовна, благодійні внески справа добровільна і ніхто не має права вимагати сплати благодійних внесків тощо. Відповідь має бути підписана керівником медзакладу і скріплена печаткою.

Тоді, коли наступного разу лікар вимагатиме сплатити благодійні внески, необхідно показати йому цей лист. Таким чином можна уникнути як суперечки з лікарем, так і зекономити на благодійних внесках.

Звичайно, всі ми розуміємо, що сучасна українська медицина перебуває у скрутному становищі. Лікарі отримують мізерну зарплату за важку працю. Особливо хірурги, анестезіологи, реаніматологи, лікарі «швидкої допомоги» тощо.

Утім, загальновідомо, які величезні конкурси в медичні заклади. А автопарк біля лікарень – наочний показник рівня життя лікарів. Виходить, що лікаря, який отримує маленьку зарплату (з бюджету), який користується обладнанням, приданим за бюджетні гроші, давати подяку за його роботу нормально?

А що робити хворому? Хто з нас не знає, яких величезних грошей коштує лікування і з якими колосальними, часто непереборними труднощами зіштовхується хворий в Україні? Адже сьогодні йому доводиться за своє «безкоштовне» лікування купувати ліки, інструменти (для операцій), платити благодійні внески (в деяких лікарнях без сплати цього внеску, причому в конкретному розмірі (1500 грн), подяку лікарям, платити ті ж податки, які йдуть на ту ж зарплату лікарям тощо.

Де ж вихід?

Не можна не погодитися з думкою відомого українського кардіохірурга, директора Інституту серця МОЗ України Б. Тодурова, що «для початку потрібно, щоб люди, які приймають рішення, лікувалися в тих же лікарнях, які вони фінансують. Коли я в фінському парламенті розповів, що існує окрема лікарня для депутатів Верховної Ради, співробітників Кабміну і апарату Президента, міністр охорони здоров'я Фінляндії сказав: “Це ж корупція!”. Їм навіть на думку не спадає створити окремі лікарні. А у нас є обрані, а всі інші змушені лікуватися в міських лікарнях з тарганами, де дається на харчування 11 грн в день і 5 грн – на медикаменти».

Б. Тодуров пропонує три прості кроки реформи медицини. «Перший етап – стандартизація медичних послуг. Цим можуть займатися МОЗ спільно з Академією медичних наук. Або МОЗ самостійно, у нього є всі повноваження та фахівці. ... Другий крок – розробка тарифів. Складаються так звані DRG групи – діагностично пов'язані групи, у яких приблизно одна ціна на лікування. Тарифи розробляються на

кожну медичну послугу за тими стандартами, які були прописані на першому етапі.

...Після того як буде закінчена розробка тарифів, можна приймати страхову медицину в тому вигляді, у якому ми самі виберемо. ... Думаю, Україні підійде комбінована система: пенсіонери та діти до 16 років отримують медичні послуги за рахунок держбюджету, решта повинні бути застрахованими тією компанією, в якій працюють. Для безробітних теж повинна бути соціальна програма безкоштовної допомоги.

... Якщо буде оплата за виконану медичну послугу, а не за ліжко-місце, лікарні почнуть конкурувати між собою, щоб лікуватися йшли до них».

А тим часом в Україні Закон «Про страхування», зокрема, страхування життя людини, тільки почали вдосконалювати відповідно до європейських стандартів. Нещодавно законопроект № 1797-1 «Про страхування» у Верховній Раді підтримали 242 народні депутати в першому читанні.

Відповідно, у разі схвалення цього документа в цілому, чинний Закон про страхування втратить чинність. Наразі депутатів хвилює низка норм, які містять корупціогенні фактори, відсутність Мінфіну під час його обговорення та відповідність проекту міжнародним обов'язанням України (*За матеріалами інтернет-ЗМІ: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-02/paran54#n54>; <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-ep>; <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>; http://gazeta.ua/articles/opinions-journal/_slovo-podyaka-maye-tri-znachennya/489579; <http://pravo-ukraine.org.ua/resyrsi/kz/konstitutsiya-ukrajini/rozdil-2-prava-svobodi-ta-obov-yazki-lyudini-i-gromadyanina/11002-stattya-49-konstituciya-ukrajini-2013-statti-konstituciji-ukrajini>; <http://gordonua.com/publications/kardiohirurg-todurov-ludi-tak-agressivno-nastroeny-cho-esli-zavtra-skazhut-vyyiti-na-protest-v-belyih-halatah-vyyidet-ves-medpersonal-123251.html>; http://pavlozayets.blogspot.com/2014/02/blog-post_6.html).*

У ЦЕНТРІ СУСПІЛЬНОЇ УВАГИ

С. Закірова, ст. наук. співроб. НЮБ НБУВ, канд. іст. наук

Вступ-2016: особливості процесу для випускників з тимчасово непідконтрольних Україні територій

Цього року зі шкіл Донецької області випускається близько 8 тис. школярів, Луганської області – близько 3 тис. випускників. До цієї кількості включено і тих учнів 11 класів, які мають закінчити навчання в середніх школах, що розташовані на непідконтрольних українській владі територіях. В 11 класах анексованого Криму сьогодні навчається трохи більше 10 тис. учнів.

Де далі будуть навчатися випускники з непідконтрольної та окупованої української території? Як зацікавити та стимулювати цих абітурієнтів вступати саме до українських вишів? Адже вони є нашими громадянами, хоч і за певних обставин тимчасово стали заручниками подій на Сході України. Саме заручниками, бо вони

все ж таки діти, і всі значущі для них рішення поки приймали батьки або особи, що їх замінили. Де продовжити навчання і до якого ВНЗ вступати – це перше свідоме рішення, яке вони будуть приймати практично самостійно. І яким воно буде, багато у чому залежить від позиції та підтримки Української держави. Міністр освіти України С. Квіт неодноразово заявляв, що боротися за повернення окупованих територій потрібно, використовуючи освітні програми. Тож дії української влади, у тому числі і у сфері навчання, мають бути спрямовані саме на організацію цього важливого завдання.

Точних відомостей про кількість випускників з АР Крим та непідконтрольної українській владі території Донецької та Луганської областей, що бажають проходити ЗНО у 2016 р., поки немає. Утім відомо, що 259 хлопців і дівчат з непідконтрольної території Луганської області зареєструвалися під час основної сесії для участі в зовнішньому незалежному оцінюванні якості знань. Це багато чи мало? Як оцінити цю цифру, враховуючи реалії українського сьогодення? Які практичні кроки запроваджує Україна для того, щоб повернути їх до вступу до наших ВНЗ?

Виконавчий директор аналітичного центру CEDOS Є. Стадній зазначив, що, враховуючи фактичну відсутність можливостей впливу Києва на ситуацію в кримських школах та в школах так званих «ДНР» і «ЛНР», українська сторона робить все максимально можливе, аби допомогти випускникам. «Розроблений ще торік механізм дистанційного прикріплення абітурієнтів до українських шкіл дає можливість брати участь у зовнішньому незалежному оцінюванні. А з цього року результати тестування з української мови та математики або історії України будуть зараховані як шкільні випускні іспити, що значно спрощує процедуру отримання атестату та вступу», – зазначає експерт.

Заступник директора центру оцінювання якості освіти О. Стрелюк підкреслює, що «випускники 11 класу на непідконтрольних територіях, що хочуть здавати ЗНО, мають закріпитися в українських загальноосвітніх закладах. Закріплення у загальноосвітньому закладі потрібне для того, щоб зареєструватися на ЗНО та отримати атестат». Вона наголошує, що якщо заявку на проходження ЗНО можна подати онлайн, то для проведення ЗНО обов'язково треба буде приїхати на підконтрольну Україні територію.

Українське Міністерство освіти і науки на своїй інтернет-сторінці пояснило процедуру, яку слід пройти абітурієнтам із Криму та тих територій Донбасу, які не є підконтрольними українському уряду, для того, щоб мати можливість вступити до українських вишів. Так звана «Дорожня карта для випускників із зони АТО та АР Крим» містить сім кроків для отримання українського атестату та вступу до ВНЗ України у 2016 р.

Надолужити програму української середньої школи пропонується за допомогою дистанційного навчання в одній зі шкіл на материковій частині України. Така послуга є безплатною, і все відбувається в Інтернеті через Skype. Іншою можливою формою отримання українських документів про середню освіту є екстернат. Повний список шкіл, які надають такі послуги, опубліковано на сайті Міністерства освіти і науки України.

Інформацію про те, що перелік шкіл, які надають послуги з організації дистанційної освіти та екстернату для випускників з непідконтрольних Україні

територій, опубліковано на сайті українського міністерства освіти, без будь-яких змін повторюють майже всі експерти та представники державних інституцій. На жаль, в інтерв'ю та бесідах ніхто не вказує конкретний перелік шкіл, який могли б прочитати ті майбутні абітурієнти, для яких він важливий. Це, можливо, пояснюється тим, що експерти не хочуть повторювати «відому» інформацію. Але справа у тім, що на більшості непідконтрольній Україні територій у межах Донецької та Луганської областей інтернет-провайдери блокують доступ до частини українських сайтів. Зокрема, доступ до сайтів домену gov.ua, призначеного для органів державної влади України (а саме до них належать і МОН України, і Український центр оцінювання якості освіти, і регіональні відділення цих установ, на які і посилаються експерти і до яких відправляють школярів), є доволі проблематичним, а інколи взагалі неможливим. Тож, випускник, який бажає отримати документ про освіту українського зразка і зареєструватися для ЗНО, має, перш за все, вирішити одну дуже велику проблему: як зайти на зазначені сайти, побачити бажаний список шкіл і обрати навчальний заклад. А вже потім розв'язувати всі інші проблеми.

До того ж дуже важливим для майбутнього абітурієнта з непідконтрольної Україні частини територій Донбасу та Криму є наявність високого рівня довіри між вчителем та учнем. Без допомоги свого вчителя наважитися на участь у ЗНО ще важче. Як зазначає О. Особова в «Урядовому кур'єрі», вчитель має набратися сміливості й зателефонувати колегам на підконтрольну територію області, щоб з'ясувати, у якій саме школі краще зареєструвати учня на екстернатну форму навчання. Далі учень буде електронною поштою чи телефоном отримувати завдання педагогів з України.

І це не просто слова журналіста, яка «перебільшує» проблему, наголошуючи на тому, що і для вчителя це не простий крок. Треба уточнити, що на непідконтрольних територіях керівники місцевих навчальних закладів мають збирати інформацію щодо випускників, які бажають пройти ЗНО і вступити до українських вишів. Про це ще в минулому році заявляв спікер АТО А. Лисенко. Місцеві вчителі, за його словами, зобов'язувалися проводити роз'яснювальну роботу з учнями та їхніми батьками з метою орієнтації абітурієнтів на вступ до місцевих вишів.

Ситуація цього року свідчить про продовження такої тенденції та посилення агітації щодо вступу до місцевих та російських вишів. З цією метою навіть створено організаційні умови для підготовки до вступу до російських вузів. Так, цього року на непідконтрольній Україні частині територій Донецької області 649 абітурієнтів будуть здавати російський аналог ЗНО – ЄДІ (єдиний державний іспит), для чого планують спеціально відкрити два пункти здачі ЄДІ в Донецьку та Горлівці.

2 грудня 2015 р. 201 випускник непідконтрольної Україні частини територій Луганської області написали підсумковий твір з метою організації підготовки для здачі ЄДІ для вступу до російських вишів. У Луганську, як повідомляє місцевий сайт, у 2016 р. організованого підвозу на територію РФ не буде, тож батьки випускників мають самостійно доправити абітурієнта до місця проведення ЄДІ відповідно до персонального повідомлення-запрошення за вказаною адресою навчального закладу РФ. Те ж джерело відмічає, що за попередніми опитуваннями всі 239 випускників Лутугінського району, окрім 10, що отримали допуск до

складання російського ЄДІ-2016, планують вступати до місцевих вишів та технікумів.

Тож, профорієнтаційна робота в луганських та донецьких школах, що розташовані на непідконтрольних територіях, проводиться дуже активно і має свої результати. Частина випускників, як і їхні батьків, приймають рішення або вступати до місцевих вишів, або відкласти вирішення питання освіти на певний час. Мати одного з луганських випускників розповіла, що дітей, які виїжджають із «ДЛНР» в Україну здавати ЗНО серед її знайомих небагато. Вони не завжди можуть спокійно перетнути блокпости, і багато-хто вирішує не здавати ЗНО в цьому році, а просто почекати до наступного, сподіваючись, що за рік щось зміниться на краще.

До ситуації щодо вступу до вищих навчальних закладів випускників шкіл, розташованих на непідконтрольних Україні територіях, цього року долучилася і Білорусь. Сайт Belsat.eu повідомляє, що державне агентство belta.by визначилося з термінами проведення вступної кампанії до вишів Білорусі. Там же зазначено, що громадяни Луганської та Донецької областей будуть брати участь у конкурсі на бюджетні вакантні місця в додатковому наборі водночас із громадянами Білорусі. У відділі роботи з іноземними громадянами Білоруського державного університету представникам сайту пояснили, що «вступати до університету з атестатами ДНР та ЛНР можна». Представник цього відділу пояснив: «Республіканський інститут вищої освіти проведе експертизу і надасть висновок про можливість чи неможливість вступу до вишу. Там буде перевірятися справжність та автентичність документа, а не знання».

Службовці університету посилаються, начебто, на наказ президента Білорусі від 30.08.2014 р., але самі представники Belsat.eu відмічають, що у ньому немає жодної конкретики про питання вступу мешканців цих територій. Чи є ця інформація достовірною, покаже час, утім, місцеві видання на непідконтрольних територіях неодноразово повторюють це повідомлення, створюючи інформаційну картину визнання Білоруссю місцевих документів про середню освіту.

За цих умов, якщо випускник таки обрав український ВНЗ, він має почати надолжувати українську програму після прикріплення до української школи. Як зазначив на прес-конференції про особливості реєстрації майбутніх абітурієнтів у ЗНО в січні 2016 р. директор Українського центру оцінювання якості освіти В. Карандій, з досвіду минулого року, зважаючи на родинні зв'язки та інші обставини, які існують у осіб, що проживають на непідконтрольній Україні території, випускники розподіляються практично по всій території держави.

Утім, виходячи з відомостей сайту МОН України, де опубліковано список запропонованих для дистанційного навчання шкіл, із 167 шкіл більшість розташована у прилеглих до лінії розмежування областях: Донецькій – 68, Херсонській області – 22, Луганській – 12, Харківській – 8.

Але частина цих шкіл не готова організувати роботу зі школярами з непідконтрольних територій. Так, за словами виконувача обов'язки директора департаменту освіти Луганської обласної військово-цивільної адміністрації Т. Ткачової, поки що на Луганщині немає жодної школи, яка була б настільки матеріально забезпечена, щоб організувати екстернат з елементами дистанційного навчання. Перемовини про це, за її словами, ведуть з Міністерством освіти і науки

не перший місяць і не перший рік.

На цю обставину звертає увагу і експерт, аналітик центру громадянської освіти «Альменда» О. Охредько. Він зазначає, що у 2016 р., наприклад, у Новотроїцькому районі Херсонської області залишилося лише три із запропонованих минулого року 19 шкіл. «Чим ці школи відрізняються від інших шкіл району невідомо, адже ні додаткового фінансування, ні спеціального навчання педагогів не відбувалось», – констатує експерт. Загалом ця громадська організація доволі критично зустріла ініціативу МОН України «Сім кроків для отримання українського атестату та вступу до ВНЗ України у 2016 році». Експертами було поставлено під сумнів можливості виконання цієї покрокової інструкції для абітурієнтів як з організаційної, так і з правової точок зору. Навіть терміни оприлюднення даної інформації: оскільки документи випускники повинні були надіслати до 4 березня, а «Сім кроків» з'явилися тільки 10 березня.

З багатьма аргументами експерта О. Охредька можна погодитися. Дійсно, українською владою зроблено недостатньо, частина роботи взагалі може розглядатися як непродуктивна. Утім, однозначно негативно оцінювати напрям роботи Міністерства освіти і науки з випускниками навчальних закладів, які розташовані на непідконтрольній Україні частині територій Луганської та Донецької областей та окупованому Криму, все ж виявляється неправильним. Навіть про найпростіше: якщо покрокова інструкція не встигла допомогти тим, хто реєструвався на основну сесію здачі ЗНО, то з 19 березня розпочалася реєстрація на додаткову сесію, яка, між іншим, і передбачає участь саме жителів Донбасу, Криму та учасників АТО. Реєстрація триватиме до 20 травня, тож часу має вистачити.

Ще 20 січня 2016 р. міністр освіти С. Квіт анонсував поданий на розгляд Верховної Ради України законопроект «Про внесення змін до Закону України “Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України”», що, на думку міністерства, дасть відповідь на чутливе для суспільства питання: яким чином створити умови та нові можливості для наших дітей – школярів, майбутніх абітурієнтів, студентів – для вступу в українські університети, а також переведення в школи і університети.

17 березня 2016 р. Верховна Рада ухвалила цей законопроект. Метою Закону «Про внесення змін до статті 7 Закону України “Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України” щодо забезпечення права на здобуття освіти» є вдосконалення механізму здобуття освіти для осіб, які проживають на тимчасово окупованій території, а також заохочення осіб, які здобували освіту на тимчасово окупованій території, до продовження здобуття певного освітнього рівня на території інших регіонів України. Цим Законом передбачено правову основу для розробки та використання онлайн-платформ, що використовуватимуться для надання рівного доступу для здобуття освіти всім особам, які проживають на тимчасово окупованій території та не мають змоги продовжити її здобуття в інших регіонах України.

Вирішити всі питання вступу випускників до українських вишів в одному законі, безумовно, не виявляється можливим. Заступник міністра освіти І. Совсун підкреслила: «Ситуація з Кримом і Донбасом дещо різна і з юридичної, і з фактологічної точки зору. Юридично статус Криму відрізняється від статусу непідконтрольних територій... Ми почали з вирішення питання по Криму». Вона

вказала, що для школярів з Криму передбачена можливість отримати українську середню освіту шляхом перездачі державної підсумкової атестації. Для цього учням треба буде перездати українознавчий блок. Частина природничих наук (математику, біологію, фізику), вважає заступник міністра, можна навіть зараховувати автоматично. Окремо І. Совсун наголосила: «Цей процес не може бути повністю автоматичним, бо діти приїжджають з документами, на яких написано “Республіка Крим. Російська Федерація”. Ми не можемо визнати ці документи, але ми можемо визнати рівень знань, що стоїть за ними». У цьому ж Законі запроваджено офіційні квоти для кримських абітурієнтів в українських вишах. Вона вказала також, що Росія одразу запровадила квоти, але з 2017 р. скасовує їх. Україна ж, навпаки, створює квоти з метою підтримки випускників Криму, зважаючи на те, що вони є нашими громадянами, підкреслила І. Совсун.

Разом з тим вказаний Закон викликав і певні перестороги у суспільстві. Так, на думку експертів Громадської організації «Фонд “Відкрита політика”», створення переваг української освіти для Криму і Донбасу не повинно порушувати принцип рівного доступу до освіти, передбаченого Конституцією і реалізовуватись за рахунок зменшення можливостей та освітніх прав решти жителів України. Крім того, формування даних квот, хоч і є правильним та логічним кроком, але не забезпечує Україні остаточну перевагу у протистоянні з Росією. На думку експертів, необхідна розробка та реалізація комплексної програми української освіти для Криму та Донбасу, яка стане передумовою і частиною більш масштабної програми реінтеграції та українізації даних регіонів.

Генеральний директор цієї громадської організації І. Жданова вказує: «Одним із вкрай важливих складників цієї програми є організація освітніх таборів для школярів, які б працювали на весь термін випускної кампанії (орієнтовно 1,5–2 місяці) та були б безкоштовними. В освітніх таборах педагоги могли б за інтенсивною програмою підготувати школярів до здачі ЗНО, ДПА, а громадські організації провести активну програму з громадянської освіти, спрямовану на національно-патріотичне виховання, формування спільних європейських цінностей».

Така ініціатива громадської організації видається особливо важливою з погляду на ще одне, вкрай непросте завдання, яке мають водночас вирішувати випускники. Начальник Сєвєродонецького міського відділення головного управління Державної міграційної служби України в Луганській області К. Павлова вказує, що саме кінець травня-початок літа – це найгарячіший період у них в роботі, оскільки звертаються шістнадцятирічні. «Дітей з непідконтрольних територій документують “книжечками”, а не ID-картками з тієї простої причини, що прагнуть видати документ за найкоротший термін. Бо таким навіть жити ніде, – наголошує держслужбовець. – Але щонайменше тиждень таки доведеться прожити на підконтрольній території області».

Намаганням держави певним чином спростити цю проблему випускникам, що бажають зареєструватися для здачі ЗНО, але не змогли вчасно отримати українським паспорт, є право надавати підтверджувальним документом копію відповідної сторінки паспорта громадянина України одного з батьків.

16 березня в Києві в офісі «Майдану закордонних справ» відбувся круглий стіл з питань української освіти для молоді Криму. Представники української влади

та експертного кола обговорили питання механізму видачі документів про вищу освіту, реєстрації на участь у ЗНО, можливості дистанційного проходження ДПА, вступу до вишів України за результатами вступних іспитів з конкурсних предметів у вищому навчальному закладі тощо. Ключовим аспектом обговорення стала практична реалізація зазначених проблем.

Своє бачення розв'язання проблеми вступу до українських вишів кримських випускників висловив ректор Таврійського національного університету (що з 1 лютого 2016 р. відновив свою роботу в Києві), професор В. Казарін. Він запропонував поширити на школярів Криму дії закону про скасування необхідності повної процедури отримання атестату для школярів з регіонів стихійного лиха та дії процедури прийняття учасників АТО до ВНЗ України на пільгових умовах за результатами вступних іспитів (без ЗНО).

Утім, на думку представників ГО «Фонд «Відкрита політика»», такі ініціативи спрямовано не на забезпечення реалізації права кримської молоді на освіту, а на створення їм пільгових умов вступу, що суперечить принципу справедливої вступної кампанії, а також на забезпечення ТНУ абітурієнтами в обхід існуючого законодавства.

Враховуючи помилки минулорічної вступної кампанії, було розроблено спеціальну програму для випускників цих навчальних закладів. За словами директора Херсонського регіонального центру оцінювання якості освіти М. Кирпенка, програми за предметами, які включені до ЗНО, є у відкритому доступі, на сайтах Українського центру оцінювання якості освіти та регіональних центрів. «Навіть якщо дитина перебуває на непідконтрольних територіях і не має можливості готуватися у своєму навчальному закладі, вона може це робити самостійно, за його межами», – вважає він. Це, безумовно, складно, утім, факт треба визнати: можливість таку створено.

Великі перспективи дистанційної освіти для школярів Донбасу та Криму відзначила координатор Центру відкритої освіти І. Воротникова. Вона підкреслила, що старшокласник з окупованих територій проходить спеціально адаптовану освітню програму, яка дає можливість у кінці курсу скласти випускні іспити та отримати атестат. Але, на жаль, з таким видом навчання лише знайомиться українське суспільство, тож скористалася цією нагодою занадто мала кількість школярів. «Торік ми навчали двох кримчан, – розповіла І. Воротникова. – Цього року в нас зареєструвалося вже десятеро учнів».

Абітурієнтам із Криму Міністерство освіти і науки України рекомендує прикріплятися до Міжнародної української школи. Ця установа є державною школою, підпорядкованою МОН, і безкоштовно навчає за дистанційною формою дітей з 1 по 11 клас. МУШ організовує процес проходження державної підсумкової атестації для випускників у різних регіонах світу. Школа бере на себе відповідальність за процес проходження атестації й отримання документа українського зразка про повну загальну середню освіту. Утім, на недостатній обсяг можливих потенційних учнів із Криму наголошує експерт О. Охредько: «У цьому навчальному році МУШ прийняли для дистанційного навчання близько 200 кримчан і припинила прийом».

Такі обставини додатково порушують питання про інформаційну кампанію щодо організації можливостей вступу до українських вишів випускників із зони

проведення АТО та Криму. Медіа-підтримка ініціатив із цієї проблеми є не менш важливою, ніж робота державних установ та інституцій. Бо вже сьогодні існують реальні шляхи, якими не скористалися майбутні абітурієнти українських ВНЗ лише тому, що вчасно не знали про них.

Загалом, варто погодитися з думкою генерального директора ГО «Фонд “Відкрита політика”» І. Жданової про те, що дії державних структур на даний момент потребують конструктивної суспільної критики, але в значно більшій мірі вони потребують підтримки. «Потрібно не тільки критикувати, а й пропонувати, довіряти один одному, діяти на принципах синергетизму, а не конкурентності. Зрештою, коли ми вважаємо Крим та Донбас українськими, то це справа українців боротись за їх майбутнє, за їх молодь».

Тож усі в Україні: і держава, і суспільство, і вищі навчальні заклади, і батьки абітурієнтів, і пересічні громадяни, маємо розуміти таке: випускники шкіл з неконтрольованих українською владою територій вступають до вишів на загальних засадах. Але ще не ставши студентами, а лише тільки виявивши бажання вступити до українського університету, ці хлопці та дівчата вже зустріли на своєму шляху не одну перешкоду, яку подолали заради того, щоб отримати українську освіту. Вони вже виявили себе громадянами України, і Україна має допомогти їм реалізувати не просто освітню, а, за великим рахунком, і громадянську мрію (*Статтю підготовлено з використанням інформації таких джерел: <http://www.segodnya.ua/>, <http://voicecrimea.com.ua/>, <http://mon.gov.ua/>, <http://www.ukrinform.ua/>, <http://ru.osvita.ua/test/49677/>, http://blogs.lb.ua/irina_zhdanova/330989_ukrainska_osvita_shkolyariv.html, <http://dn.depo.ua/>, <http://osvita.ua/blogs/50801/>, <http://testportal.gov.ua/>, <http://cxid.info/>, <http://ridna.ua/>, <http://www.ostro.org/>, <http://hromadskeradio.org/>, <http://lutugino.info/home/news/631-o-podgotovke-k-gosudarstvennoj-itogovoj-attestatsii.html>, <http://112.ua/>, <http://dw.com/>, <http://ua.interfax.com.ua/>, <http://belsat.eu/ru/news/belsat-eu-vyyasnil-mozhno-li-postupit-na-yurfak-bgu-s-attestatom-donetskoj-narodnoj-respubliki/>, <http://ukurier.gov.ua/>, <http://openpolicy.org.ua/>, <http://hromadskeradio.org/>, <http://vnz.org.ua/>).*

ІНФОРМАЦІЙНА КАРТИНА МІСЯЦЯ

(березень 2016, за матеріалами українських ЗМІ)

Підготовка і виконання проекту:

А. Берегельський, мол. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Проблематика, що висвітлювалася ЗМІ у березні 2016 р.:

Процес законотворення:

Обговорення змін до Конституції (судової реформи, децентралізації та особливого статусу окупованих територій) та прийняття законів щодо т. зв. «безвізового пакета».

Труднощі створення нової коаліції після її фактичного розпаду.

Питання стабільності національної валюти.

Проблеми реформування:

Підсумки проведення місцевих виборів, скандальні перевибори в Кривому Розі. Питання виборів на окупованих територіях Донбасу, декомунізація.

Проведення люстрації та антикорупційна діяльність компетентних органів, зокрема НАБ та НАЗК. Питання деолігархізації, розслідування резонансних справ. Оцінка діяльності нової поліції (справа «шаленого BMW», «бурштинова війна»).

АТО і проблеми окупованих територій:

Ініціативи Президента та уряду в пошуках шляхів врегулювання кризи на Донбасі, стратегії повернення втрачених територій (роль Туреччини), відбудови. Труднощі територіального устрою, вирішення проблем з переселенцями та перетином лінії розмежування в зоні АТО.

Укріплення позицій ЗСУ та інші заходи, скеровані на протидію бойовикам. Порушення перемир'я та застосування «відведеного» озброєння.

Діяльність сепаратистів та їхніх лідерів на окупованих територіях, внутрішній устрій та збройні сутички між угрупованнями найманців та збройними силами РФ. Перешкоджання діяльності ОБСЄ та наростаюче невдоволення місцевого населення та бойовиків. Ситуація в окупованому Криму, порушення прав людини.

Загроза тероризму та інших спроб розхитати суспільство, що нависла над Україною. Боротьба з контрабандою, у тому числі проти незаконного обігу зброї на території України. Повідомлення про мінування та заходи спецслужб (СБУ та ін.) скеровані на протидію сепаратизму та диверсіям (перекриття каналів фінансування та агітпродукції). Арешти та суд над терористами, скандальна справа С. Краснова.

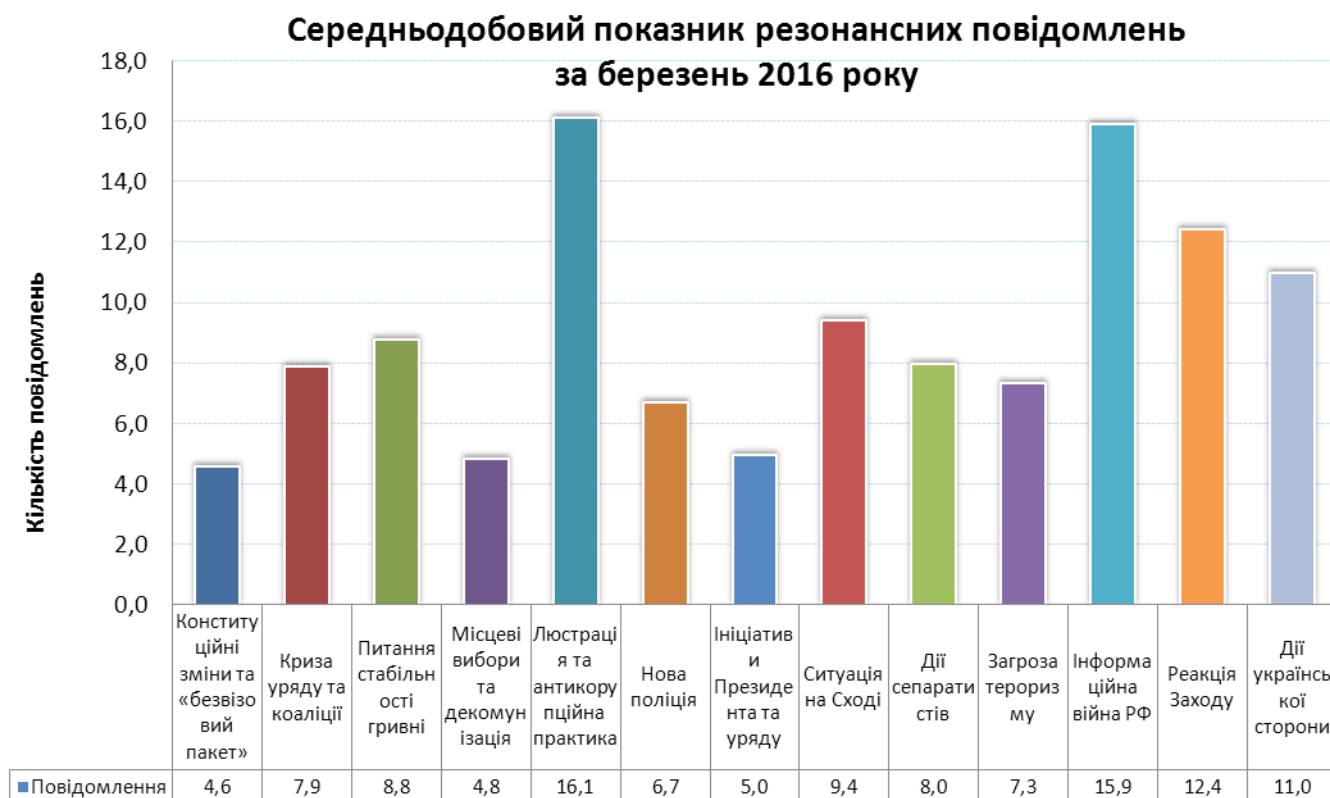
Українсько-російське протистояння (інформаційний аспект):

Інформаційна війна РФ проти України, що відображається як у російських ЗМІ, так і в західних. Відправка гуманітарних конвоїв із сумнівним вмістом та заперечення військової присутності РФ на території України. Штучні справи проти Н. Савченко та О. Сенцова. Дії Кремля в напрямі розколу та залякування ЄС (порушення повітряного і морського простору), та військова авантюра РФ у Сирії, що стали причиною зіпсованих відносин з Туреччиною та ігнорування російських санкцій щодо України членами Митного союзу.

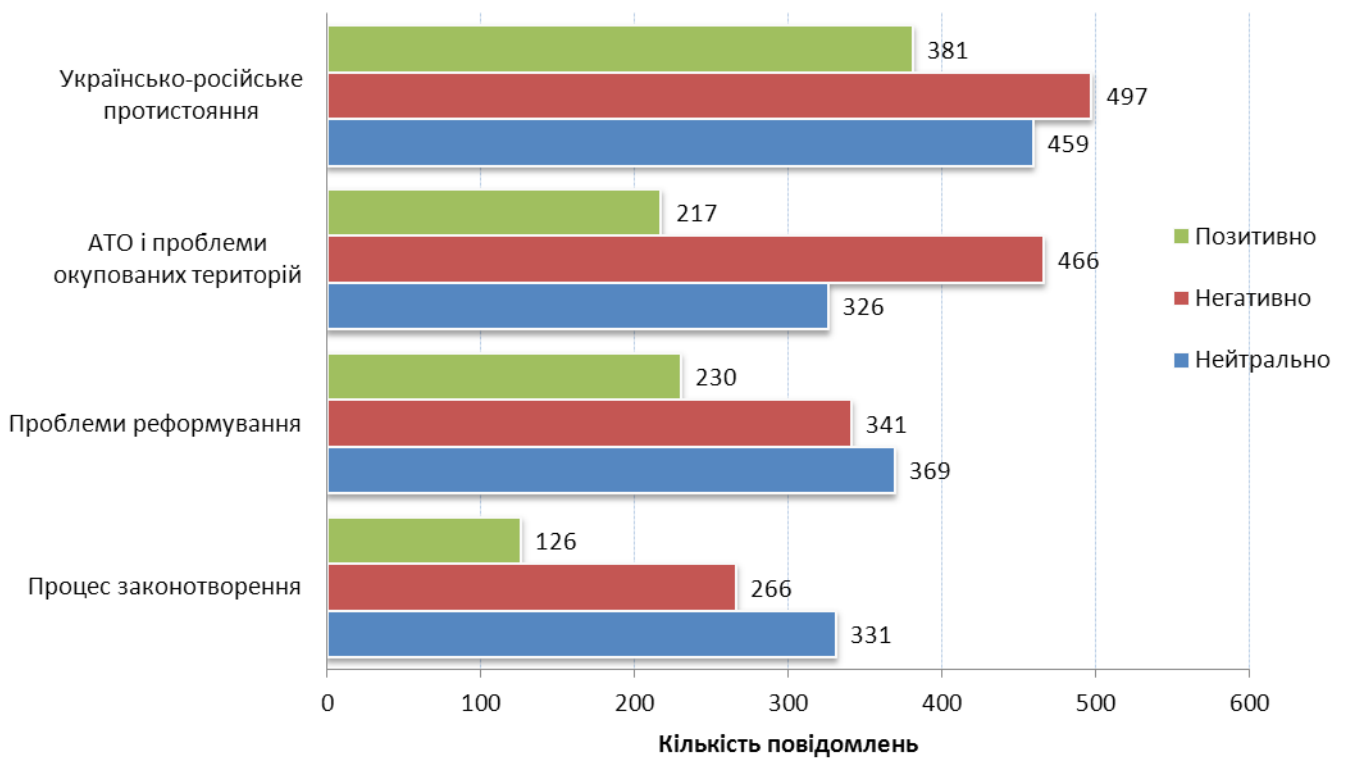
Реакція Заходу та всього цивілізованого світу щодо подій в Україні. Впровадження санкції та засудження агресивної політики РФ щодо України

(незаконного утримання Н. Савченко та інших політв'язнів). Усвідомлення того, що проблема України стала лише початком глобального протистояння (участь РФ у війні в Сирії). Труднощі та суперечності в ЄС, щодо України (мігранти та теракти).

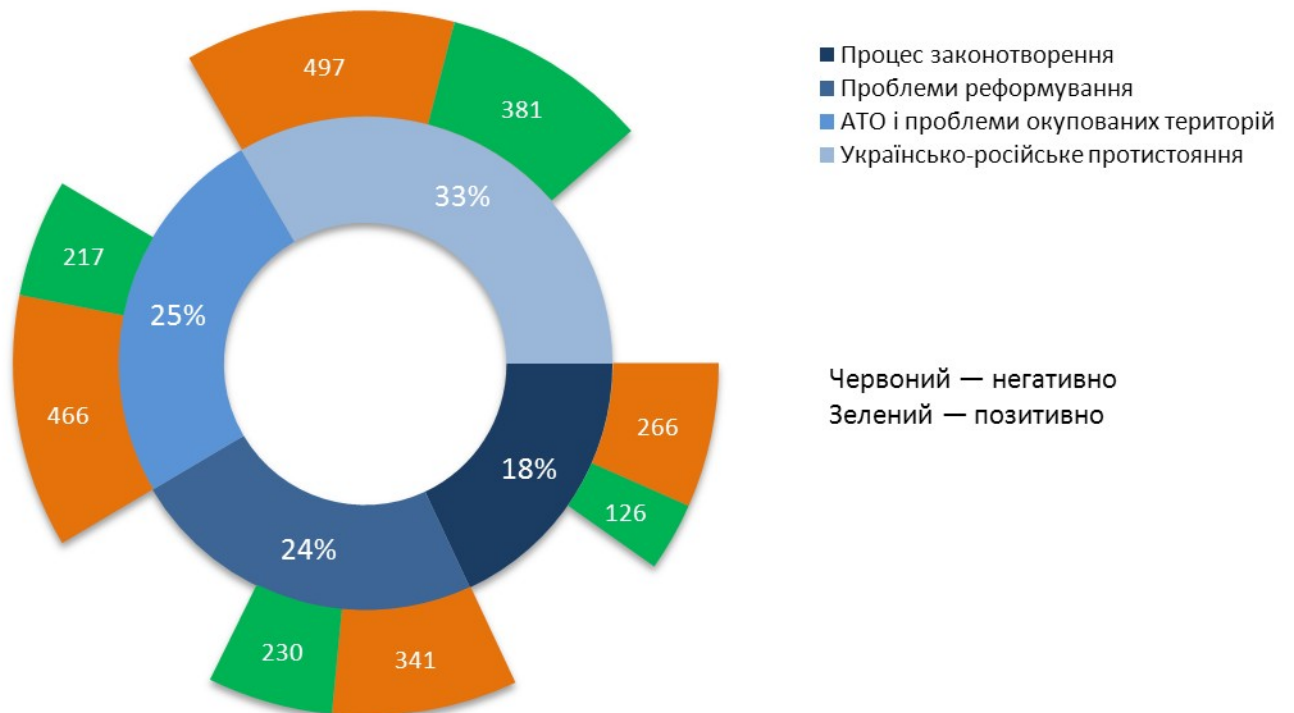
Дії української влади на шляху збереження цілісності держави та миру. Успіхи української дипломатії, українські санкції, судові позови та забезпечення енергетичної безпеки.

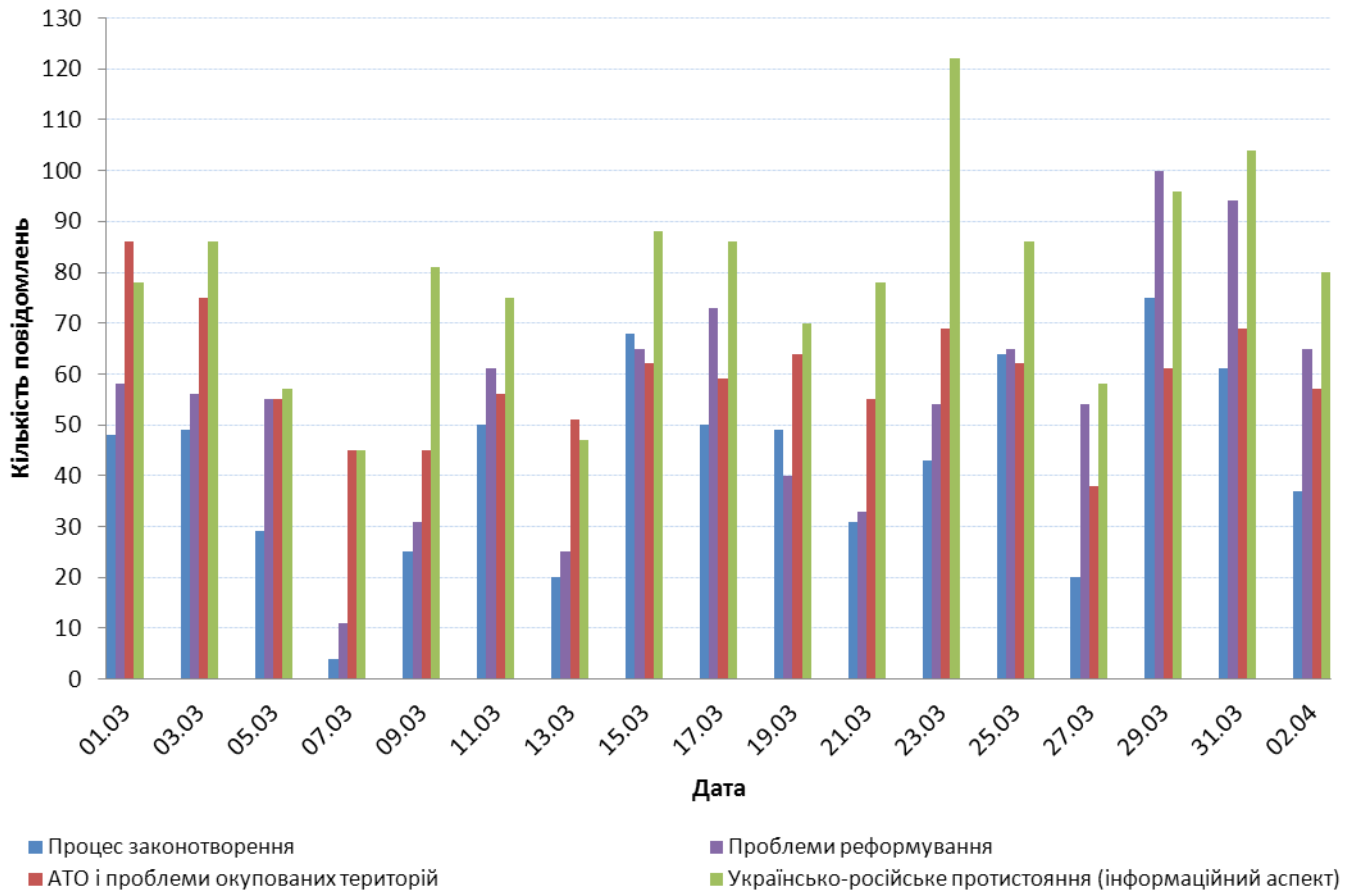
Оціночний розподіл основних суспільно-політичних та економічних проблем за березень 2016 року

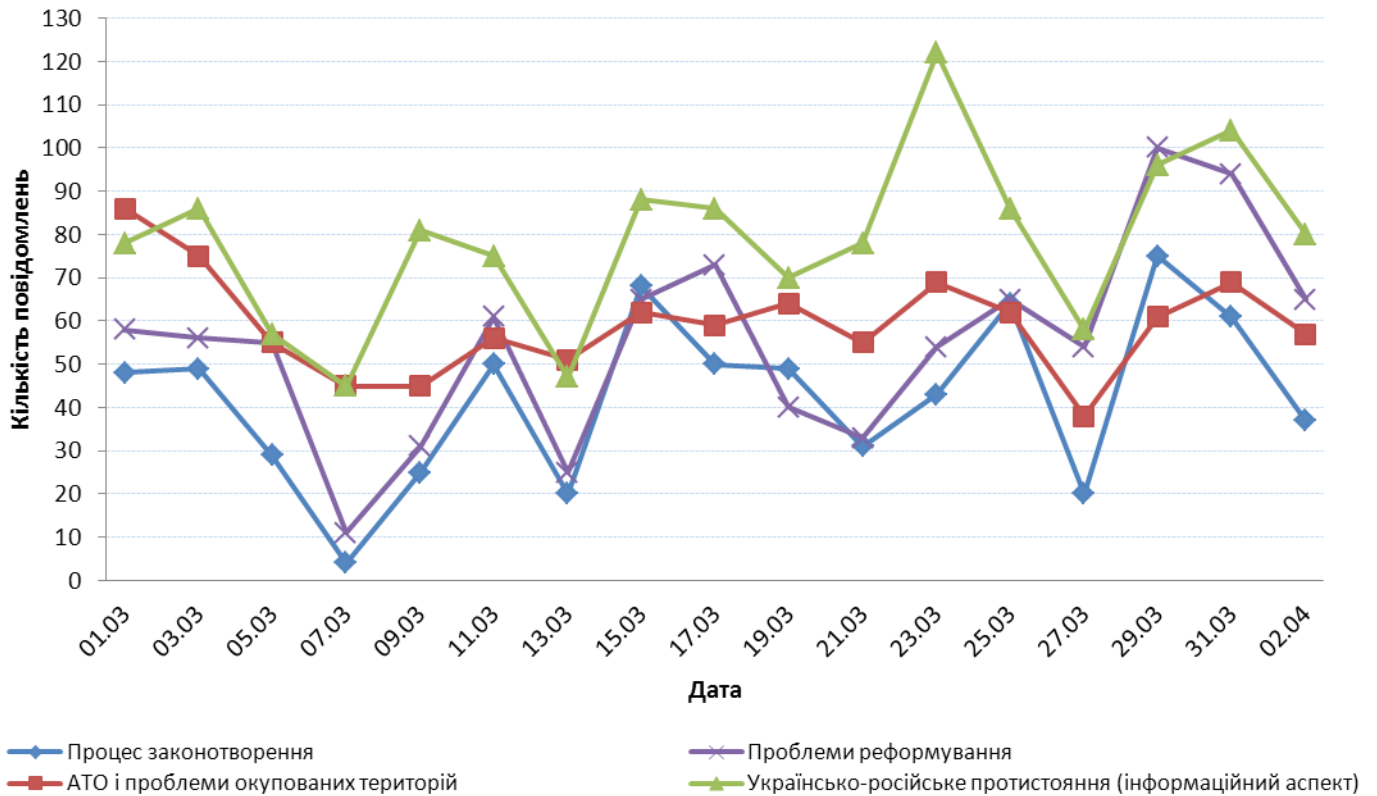
Оціночний розподіл основних суспільно-політичних та економічних проблем за березень 2016 року

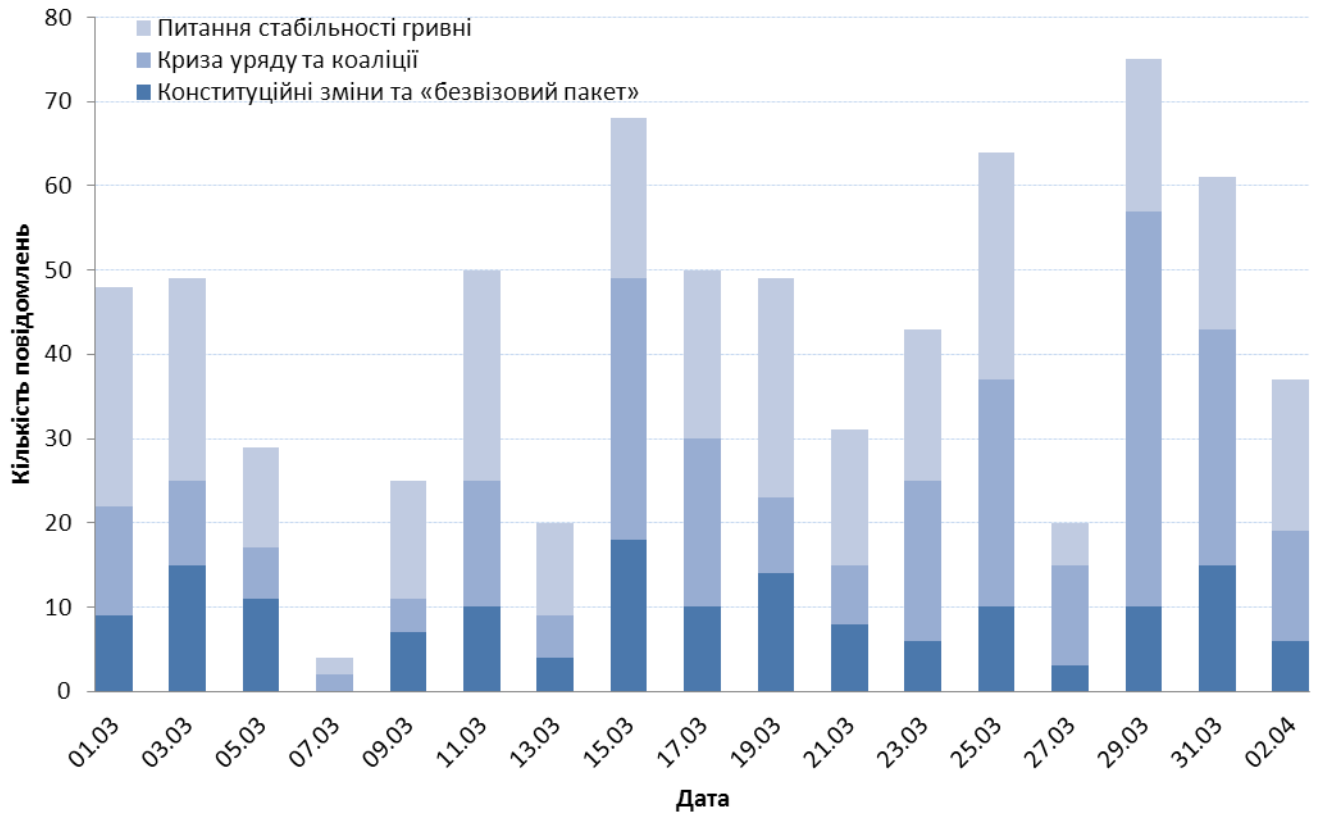
Загальна картина резонансних повідомлень

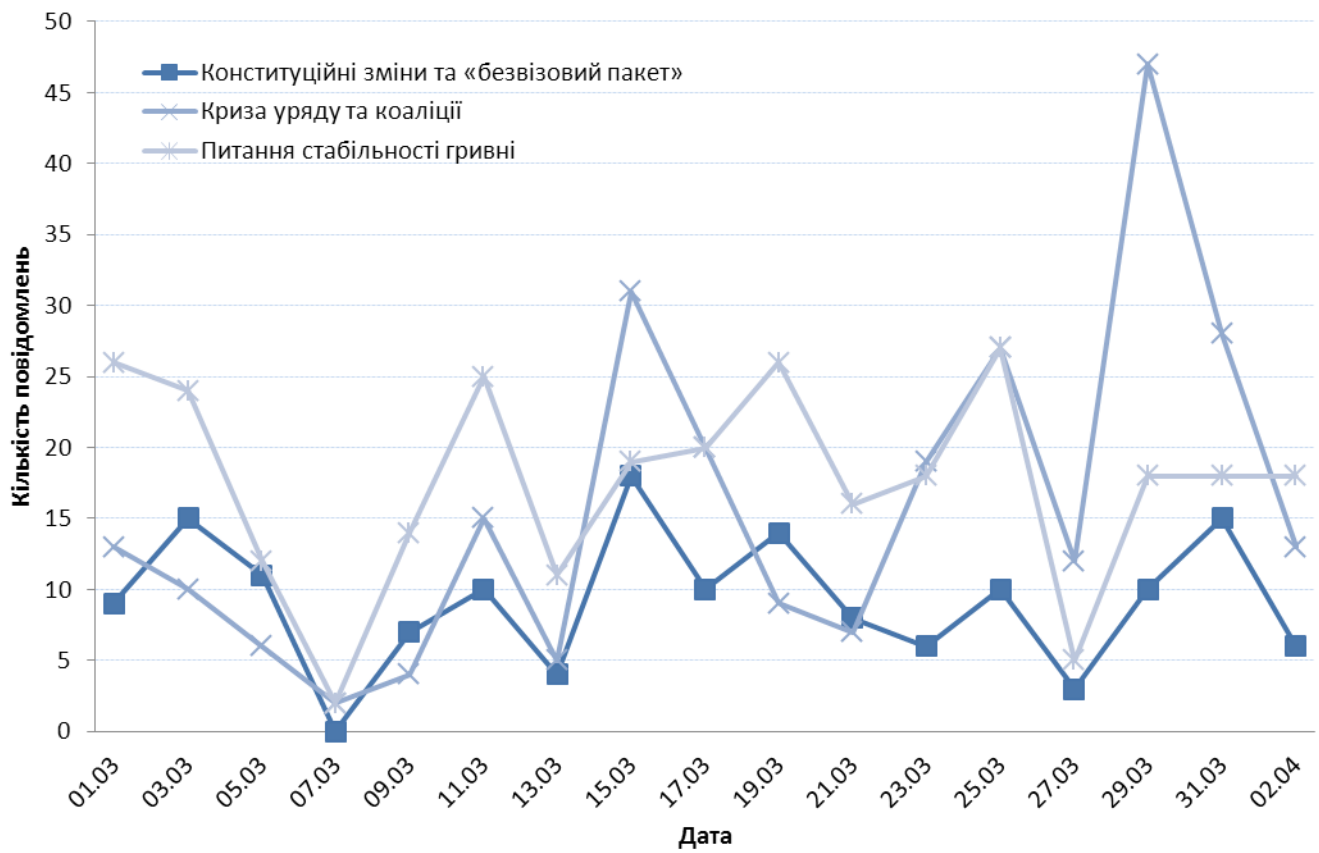
Загальна картина резонансних повідомлень

Процес законотворення

Процес законотворення

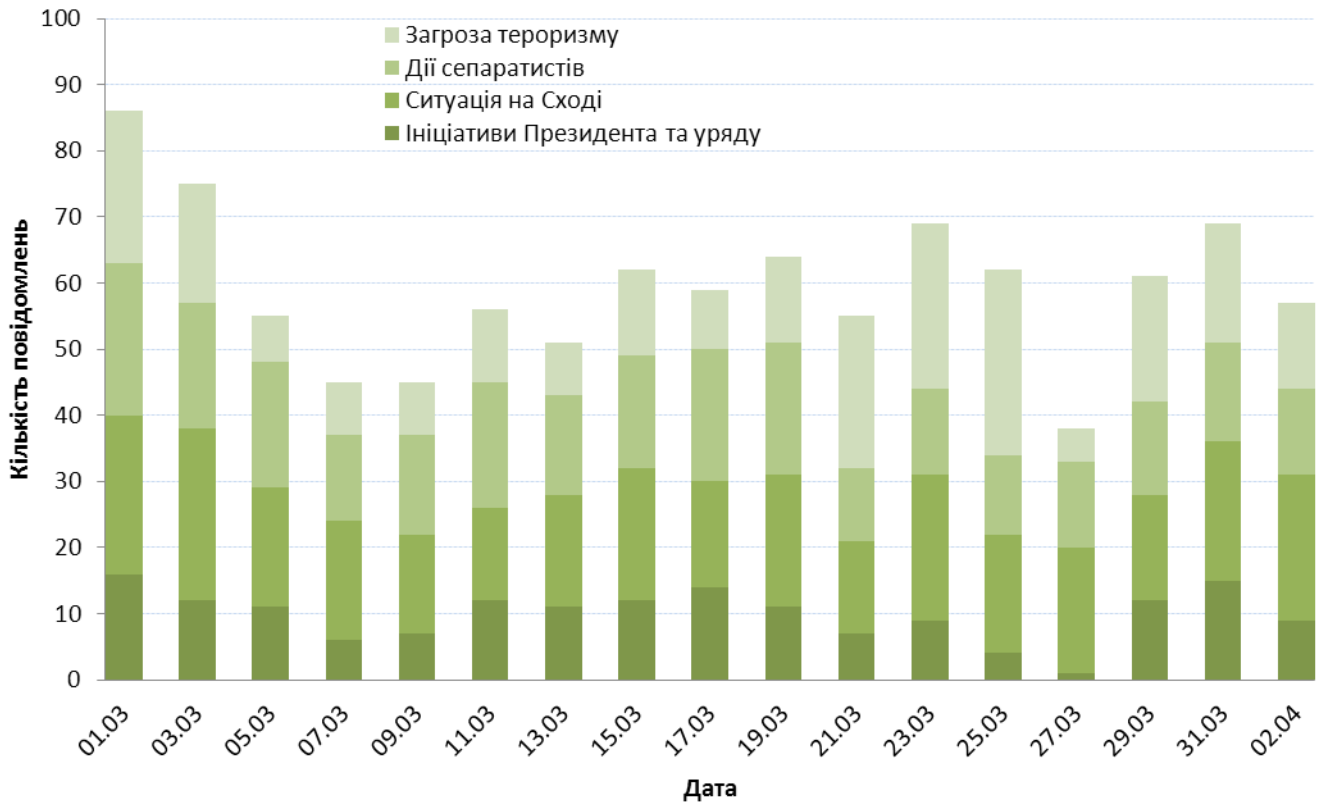
Проблеми реформування

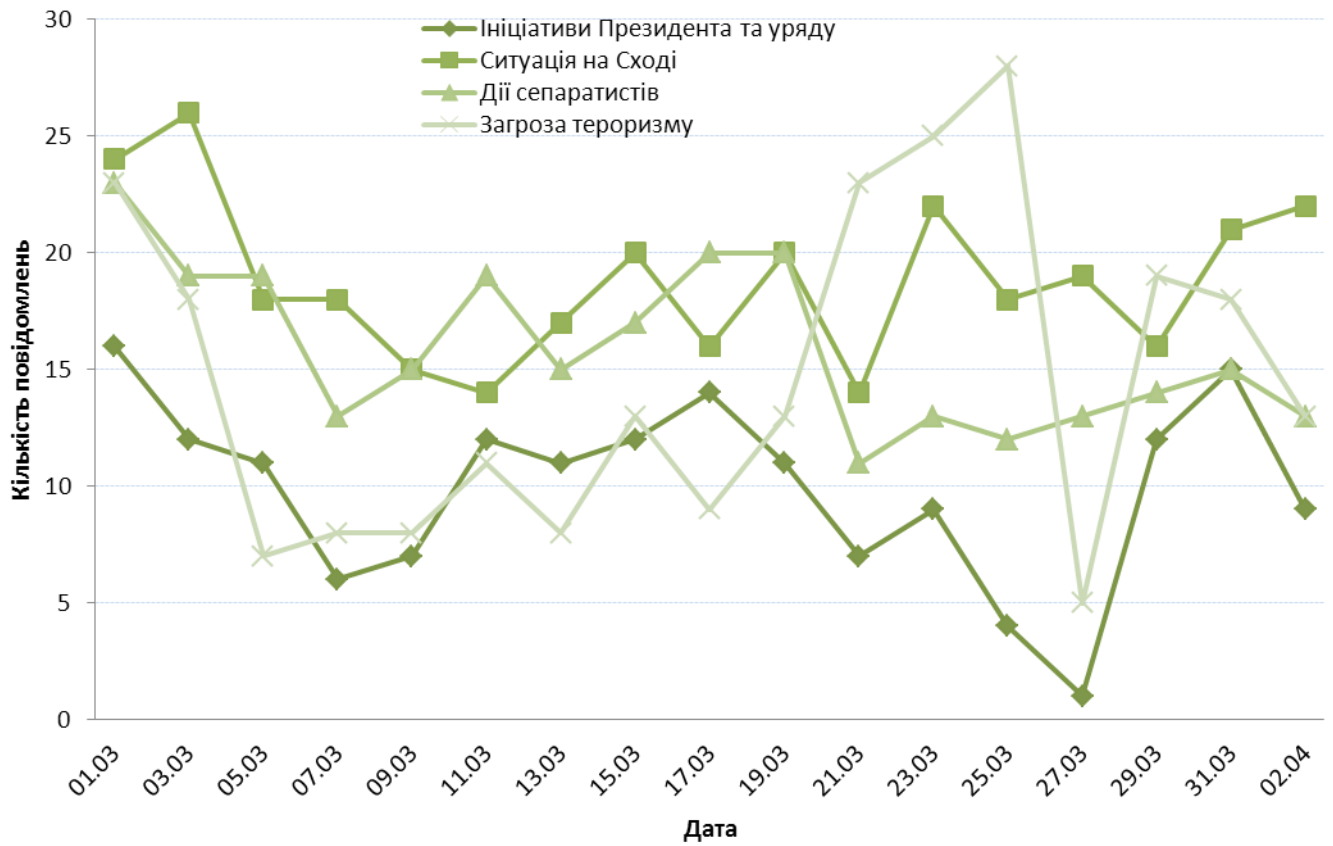
Проблеми реформування

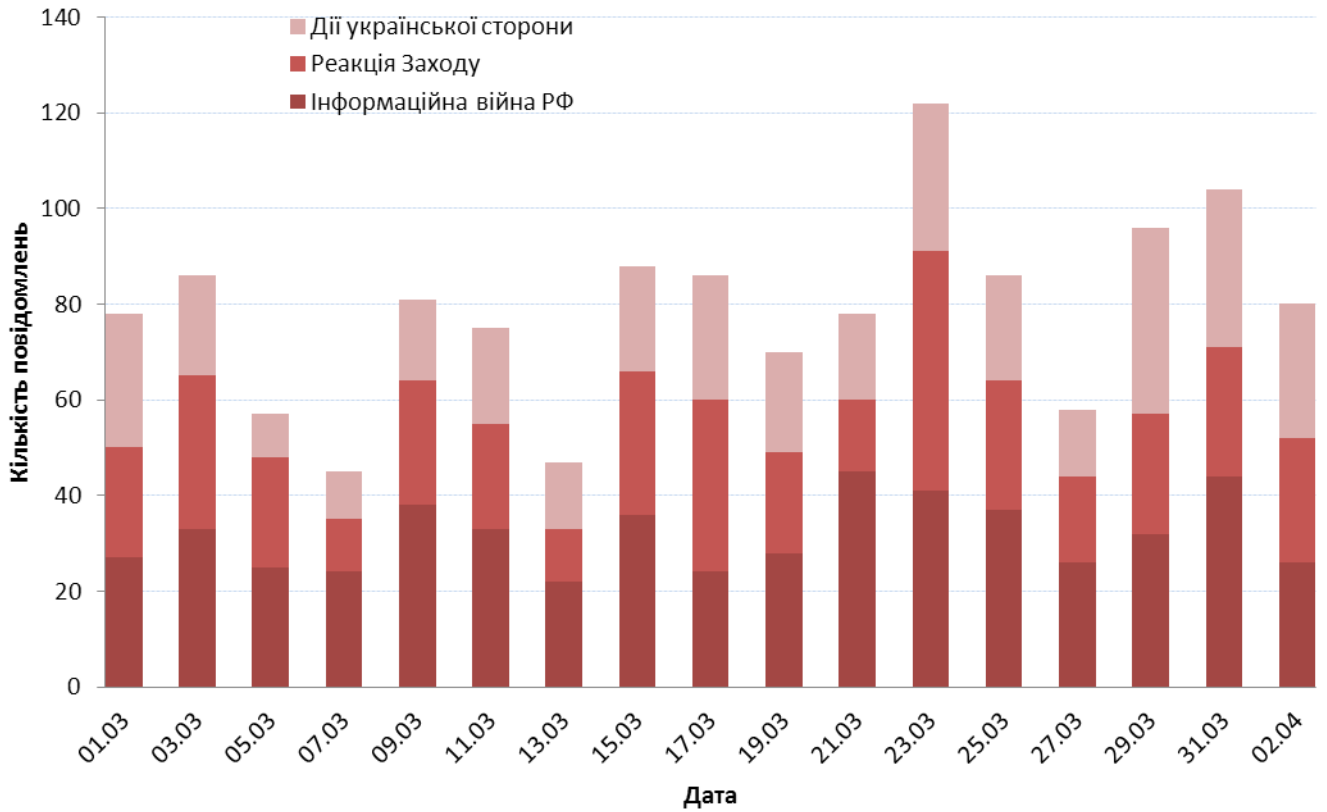
АТО і проблеми окупованих територій

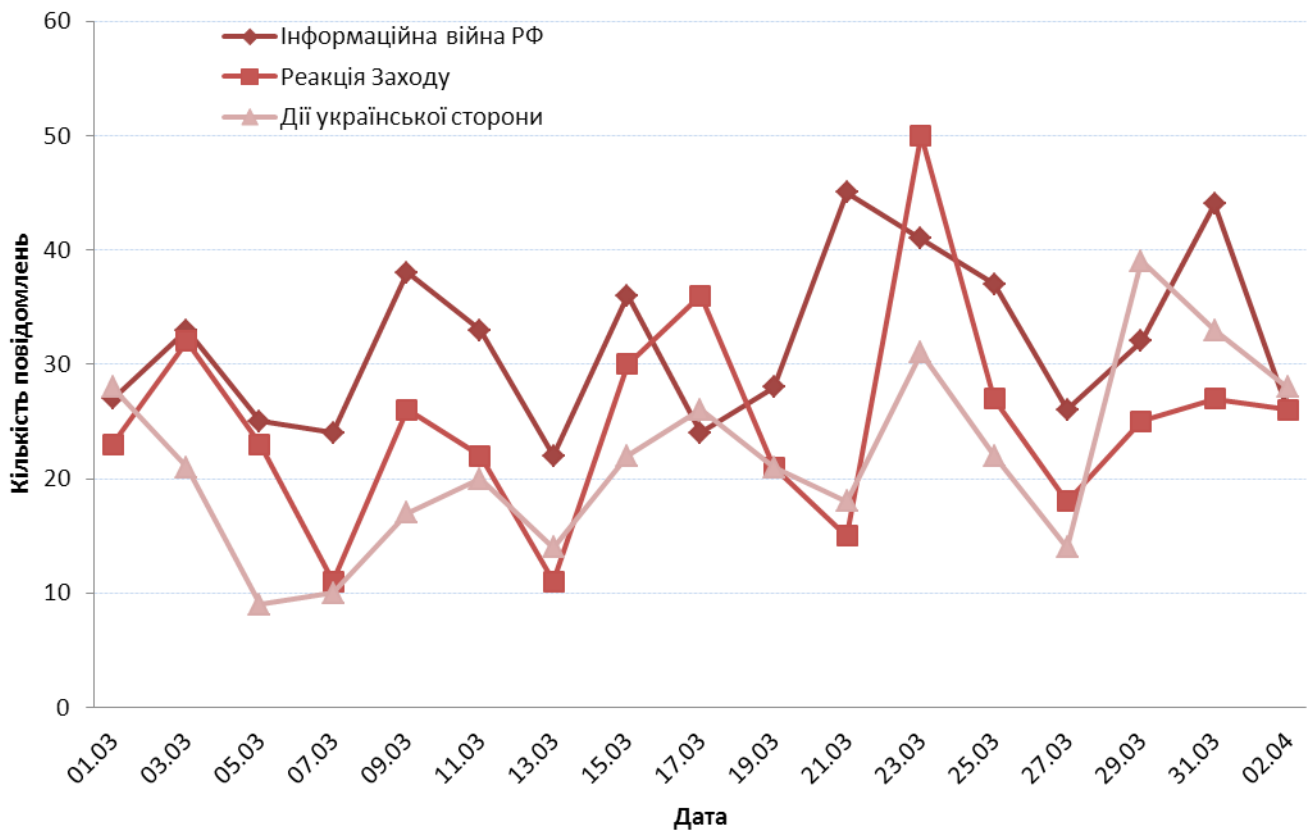
АТО і проблеми окупованих територій

Українсько-російське протистояння (інформаційний аспект)

Українсько-російське протистояння (інформаційний аспект)

ЕКОНОМІЧНІ РИЗИКИ ТА ПРОГНОЗИ

Огляд валютного ринку

Обзор валютного рынка в Украине за период с 1 по 15 апреля

Индекс доллара США с начала апреля показал незначительный рост. Демонстрируя ослабление в первой декаде месяца под влиянием ожиданий сохранения ультрамягкой политики ФРС ближайшие месяцы, ситуация изменилась после публикации данных Китая по торговому балансу и восстановления цен на нефть перед встречей в Дохе (Катар) по замораживанию объемов добычи странами экспортерами.

Статистика КНР указала на рост экспорта, что дало надежду на восстановление производственного сектора Поднебесной. В таком случае давление на экономику США будет снижаться, что возвращает рынкам интерес к доллару. В свою очередь, европейская валюта оказалась под давлением после заявлений о готовности расширения ЕЦБ стимулирующих программ на фоне нестабильности финансовых рынков. Усилила продажи евро статистика региона по промышленности (падение в феврале 0,8%) и розничным продажам (рост в феврале 0,2%), которые оказались слабее ожиданий. В результате, по итогам первой половины апреля евро снизился на 0,9% до 1,128.

Украинский валютный рынок с начала апреля продемонстрировал устойчивое укрепление на фоне достижения баланса спроса и предложения на межбанке, ожиданий преодоления политического кризиса. Сокращению официального спроса, несмотря на осторожные шаги либерализации рынка, способствует очистка рынка от схемных компаний, сокращение спекулятивной составляющей спроса. Показательным является рост депозитов в гривне по платежеспособным банкам в марте на 1,5% и в долларах на 0,1%.

В свою очередь активность экспортеров находится на мартовских отметках, что при снижении спроса способствует укреплению гривны. Более того, на глобальных рынках отмечался тренд на рост стоимости сырья, который двигал вверх валюты сырьевых стран, в том числе гривну.

Из фундаментальных факторов, оказывающих давление на курс гривны, выступил слабый экспорт, что ограничивает приток валютной выручки в страну. В частности, согласно данным Госстата, за январь-февраль 2016 года экспорт товаров снизился на 21,3%, в то время как импорт – на 12,8%. В итоге внешнеторговое сальдо расширилось до 0,7 млрд. долларов США. И хотя в марте ситуация с экспортом улучшилась, тенденция с опережающим восстановлением импорта опасна для гривны.

Доллар США

Курс продажи безналичного доллара США в Украине с начала месяца снизился на 3% до 25,50 грн., наличного – на 2,5% до 25,83 грн.

Разница между наличным и безналичным курсом сократилась до 0,33 грн., что дает возможность снизить перетоки в сторону серого и черного рынка в осуществлении валютных операций.

Источник: НБУ, ForexClub

Объем ОВГЗ, принадлежащий нерезидентам, с начала месяца снизился на 2,3% до 23 млрд. грн., несмотря на успешное размещение ОВГЗ Минфином. В частности, 5 апреля через ОВГЗ были привлечены 1,3 млрд. грн. и 651,4 млн. долларов, что способствовало снижению давления на курс.

По прогнозам аналитиков FOREX CLUB в Украине, курс гривны на безналичном рынке до конца апреля может колебаться в диапазоне 25–26,5 грн. за доллар США, на наличном рынке – 25,3-27 грн. за доллар США.

На сформированных уровнях валютный рынок чувствует себя достаточно устойчиво и сбалансировано. Вместе с тем, торговые обороты остаются низкими, а значит – сохраняются риски влияния колебаний ликвидности на курс. Однако ожидается, что НБУ будет присутствовать на рынке, сглаживая такие колебания.

В случае преодоления отметки 25 грн. за доллар США вниз, на рынке может сформироваться дополнительный спрос на валюту, как со стороны спекулятивного капитала, так и со стороны импортеров, продукция которых становится вновь конкурентной. В свою очередь, курс 27-27,5 грн. за доллар США будет сдерживать спрос на наличную валюту. На таких отметках НБУ может проводить активные интервенции. Однако, в случае активного монетарного стимулирования и проникновения ликвидности на наличный рынок, ситуация может ухудшиться.

«Политический фактор уже не оказывает значительного влияния на рынок.

Если новое правительство активизирует контакты с кредиторами, будут звучать предпосылки к восстановлению кредитования не только со стороны украинских политиков, но и со стороны самих кредиторов – это будет служить поддержкой гривне. В тоже время, важными остаются реформы, которые заложат базис для восстановления экономики и ее устойчивости к внешним и внутренним шокам», – отмечает **Андрей Шевчишин, ведущий эксперт информационно-аналитического центра FOREX CLUB в Украине.**

Смягчение мер НБУ относительно возможности зачисления средств в валюте в пределах Украины на текущий счет физлица будет позитивно влиять на рынок. В свою очередь, постановление НБУ по расширению источников получения информации о компании или банке при выдаче разрешения на покупку безналичной валюты может значительно ограничить спекулятивный спрос на валюту, и усложнит доступ к межбанку не только недобросовестных компаний, но не исключено, что и добросовестных импортеров.

Из важных событий ближайших недель стоит отметить заседание ФРС США по процентной ставке и заявления официальных лиц в отношении дальнейшего ужесточения денежно-кредитной политики. В свою очередь, для Украины важнейшей составляющей будет выступать возобновление переговоров с кредиторами, который может стать дополнительной зоной стабилизации курса гривны.

Евро

Курс продажи безналичного евро в Украине с начала апреля снизился на 3,9% до 28,77 грн., наличного – на 2,6% до 29,17 грн.

Курс продажи наличного евро до конца месяца может колебаться в диапазоне 28–31 грн. Основопологающим для стоимости евровалюты будет выступать динамика пары гривна/доллар и евро/доллар на мировых рынках.

Российский рубль

Курс продажи безналичного рубля в Украине с начала апреля снизился на 2,1% до 0,384 грн., наличного – вырос на 0,3% до 0,393 грн. Такой динамике российской валюты способствовало ее значительное укрепление на мировых рынках против доллара США, вызванное ростом цен на нефть, и ожиданием встречи ОПЕК 17 апреля по вопросу замораживания уровня добычи. По отношению к доллару США рубль подорожал 1,1% до 66,21 руб.

Динамика гривны относительно рубля будет формироваться под влиянием курса гривна/доллар и рубль/доллар. После того, как участники переговоров в Дохе не смогли договориться о заморозке добычи нефти странами экспортерами, цены на нефть упали, что может сказаться и на динамике рубля. Котировки продажи наличного рубля до конца апреля могут составить 0,365–0,395 грн.

Споживчі настрої українців в найближчі два місяці можуть покращитися

Індекс споживчих настроїв населення в квітні-травні може підвищитися на 3-4 пункти під впливом сезонних факторів, стабілізації валютного ринку, стриманості інфляційного тиску і очікувань стабілізації політичної ситуації. Таку думку висловив *Андрій Шевчишин, провідний експерт інформаційно-аналітичного центру FOREX CLUB в Україні.*

Традиційно цей період супроводжується поживленням споживчих настроїв на тлі погодних факторів, підготовкою до травневих свят, посиленням ділової активності, відновленням частини ліквідності після новорічних свят. У свою чергу стабілізація курсу гривні після зниження в лютому на 7,6% і зміцнення в березні на 3,1% сприяє спаду девальваційних настроїв у суспільстві, і зменшити цінове навантаження.

«Досягнення домовленості щодо формування нового уряду сприяє зниженню ризиків політичного характеру, повертає можливість відновлення реформ, і співробітництва з міжнародними кредиторами. Ймовірно, що в перспективі найближчих місяців, навіть в разі нестійкості нової політичної конфігурації, цей фактор знизить свою актуальність і вплив на споживчі очікування», – зазначає Андрій Шевчишин.

На думку експерта, підтримувати споживчі настрої також буде підвищення соціальних виплат і зарплат держслужбовців в травні. Однак стримуючим фактором буде виступати банкрутство банку Хрещатик, що буде мати негативний вплив на споживчі настрої населення в Києві та Київській області.

Згідно з даними Gfk Ukraine, індекс споживчих настроїв в березні впав до 50,6 пунктів на тлі погіршення оцінки поточних настроїв, спаду індексу поточного особистого матеріального стану та індексу доцільності здійснення великих покупок.

Потребительские настроения украинцев в ближайшие два месяца могут улучшиться

Індекс потребительських настроєній населення в апреле-має может повиситися на 3-4 пункта под влиянием сезонных факторов, стабилизации валютного рынка, сдержанности инфляционного давления и ожиданий стабилизации политической ситуации. Такое мнение выразил *Андрей Шевчишин, ведущий эксперт информационно-аналитического центра FOREX CLUB в Украине.*

Традиционно этот период сопровождается оживлением потребительских настроений на фоне погодных факторов, подготовкой к майским праздникам, усилением деловой активности, восстановлением части ликвидности после новогодних праздников. В свою очередь стабилизация курса гривны после снижения в феврале на 7,6% и укрепления в марте на 3,1% способствует спаду девальвационных настроений в обществе, и уменьшит ценовую нагрузку.

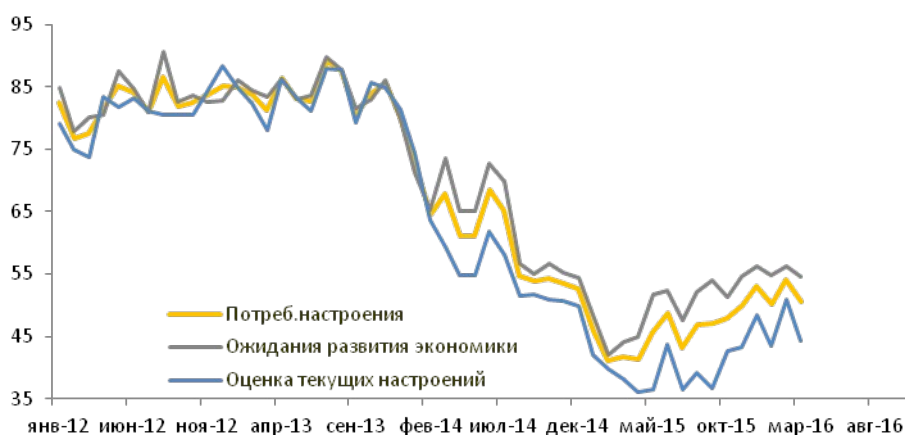
«Достижение договоренности относительно формирования нового

правительства способствует снижению рисков политического характера, возвращает возможность возобновления реформ, и сотрудничества с международными кредиторами. Вероятно, что в перспективе ближайших месяцев, даже в случае неустойчивости новой политической конфигурации, этот фактор снизит свою актуальность и влияние на потребительские ожидания», – отмечает Андрей Шевчишин.

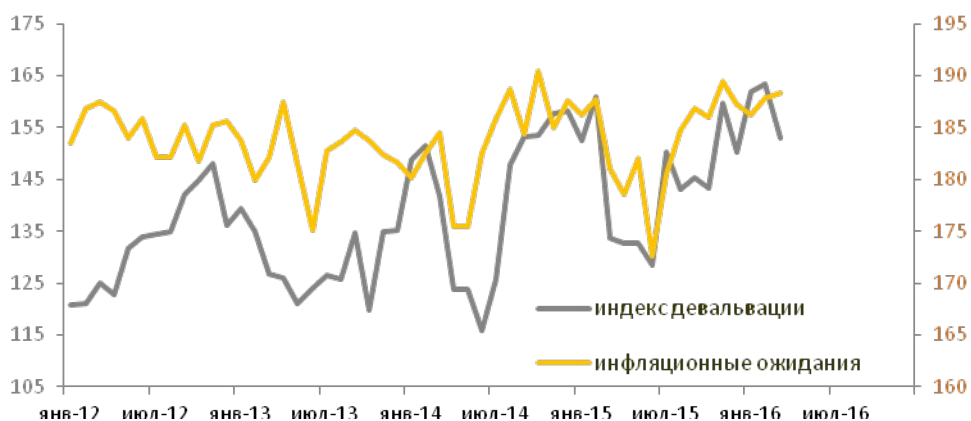
По мнению эксперта, поддерживать потребительские настроения также будет повышение социальных выплат и зарплат госслужащих в мае. Однако сдерживающим фактором будет выступать банкротство банка Крещатик, которое окажет негативное влияние на потребительские настроения населения в Киеве и Киевской области.

Согласно данным Gfk Ukraine, индекс потребительских настроений в марте упал до 50,6 пунктов на фоне ухудшения оценки текущих настроений, спада индекса текущего личного материального состояния и индекса целесообразности осуществления крупных покупок.

Индекс потребительских настроений, GfK Ukraine

Индекс ожиданий инфляции и девальвации, GfK Ukraine

Динамика валют стран СНГ в первом квартале 2016 года

Валюты стран СНГ по итогам первого квартала 2016 года показали смешанную динамику относительно доллара США. Основной причиной этому стало ослабление американской валюты против большинства мировых валют, рост российского рубля и восстановление цен на сырье.

Наибольшее укрепление продемонстрировали валюты Киргизии (7,8%) и России (7,2%). Лидерами падения оказались валюты Таджикистана (12,6%), Украины (9,2%) и Беларуси (8,4%). *Об этом свидетельствуют данные ежеквартального исследования информационно-аналитического центра FOREX CLUB в Украине.*

Таджикский сомони девальвировал на 12,6%. Предпосылками к такой динамике выступали неблагоприятные внешние условия, которые привели к падению экспорта, сокращению денежных переводов трудовых мигрантов, поступления от которых занимают значимую долю в притоке валюты в страну. Неустойчивый спрос на продукцию таджикского экспорта, негативные ценовые тенденции по основным направлениям экспорта и девальвации валют торговых партнеров – выступали базовыми факторами ослабления сомони. Торможение экономики Китая и спад экономики России ударили по занятости трудовых мигрантов, и снизили объемы переводов.

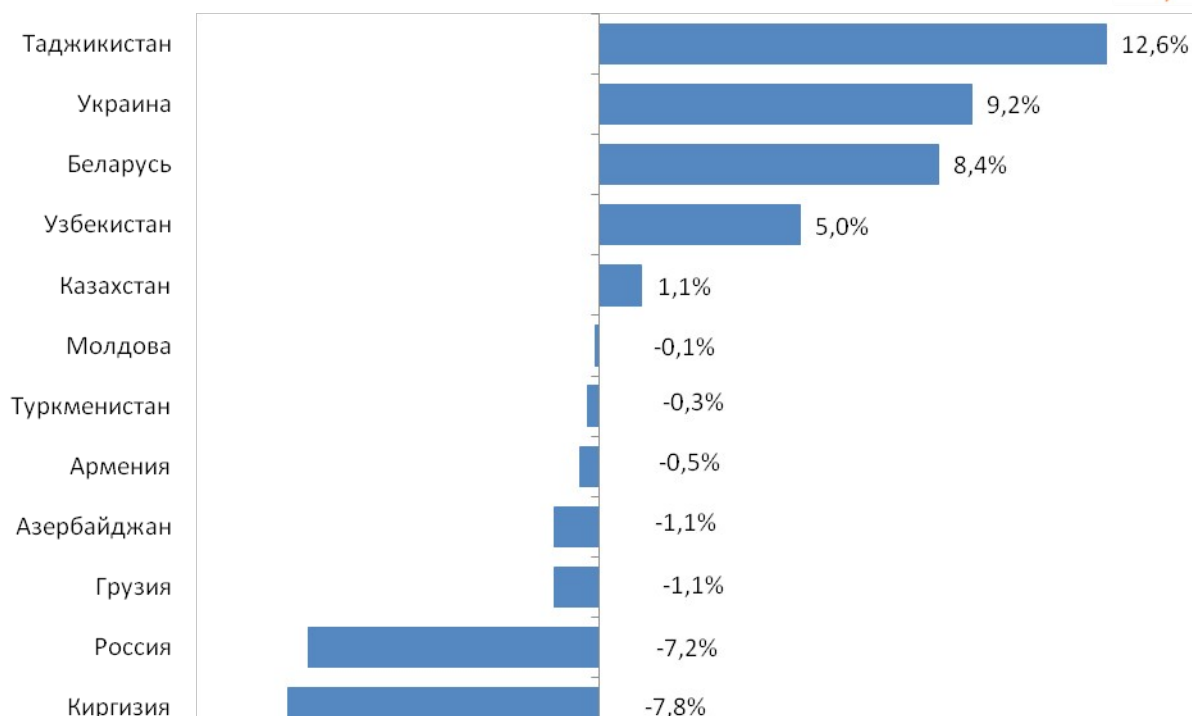
Украинская гривна подешевела на 9,2% на фоне ухудшения внешнеэкономического баланса, вызванного сокращением экспорта, эмбарго на ряд товаров со стороны РФ, слабости спроса на основных рынках присутствия. Снижение экспортной валютной выручки сформировало дисбаланс на валютном рынке. По итогам января-февраля 2016 года, согласно данным НБУ, был зафиксирован дефицит счета текущих операций на уровне более 0,53 млрд. долларов США. Дополнительным фактором курсовой дестабилизации выступил политический кризис в стране, и приостановка сотрудничества с международными кредиторами.

Падение *белорусского рубля* проходило в контртренде к тенденциям российского рынка, и также было вызвано внешнеторговыми дисбалансами. Согласно официальным данным, за январь-февраль 2016 года падение экспорта товаров в Республике Беларусь составило 20%, при снижении импорта на 14,5% по отношению к аналогичному периоду 2015 года. Ослабление белорусского рубля выступает фактором выравнивания платежного баланса и повышения конкурентности белорусской продукции на экспортных рынках.

Укрепление *киргизского сома* на 7,8% вызвано позитивными тенденциями валют стран – основных торговых партнеров Киргизии. По сому проходят спекулятивные операции, а устойчивость роста валюты может быть непродолжительной из-за дефицита внешнеторгового баланса.

Укрепление *российского рубля* в первом квартале 2016 года было поддержано прохождением котировками на нефть ценового дна. В частности, нефть марки Brent, после достижения в январе минимума с 2004 года на уровне \$27 за баррель, к концу квартала подорожала на 48% до \$40 за баррель.

Динамика доллара США с начала 2016 года
 ("+" девальвация локальной валюты, "-" укрепление локальной валюты)

Глобальные тенденции мировых валютных рынков с начала 2016 года

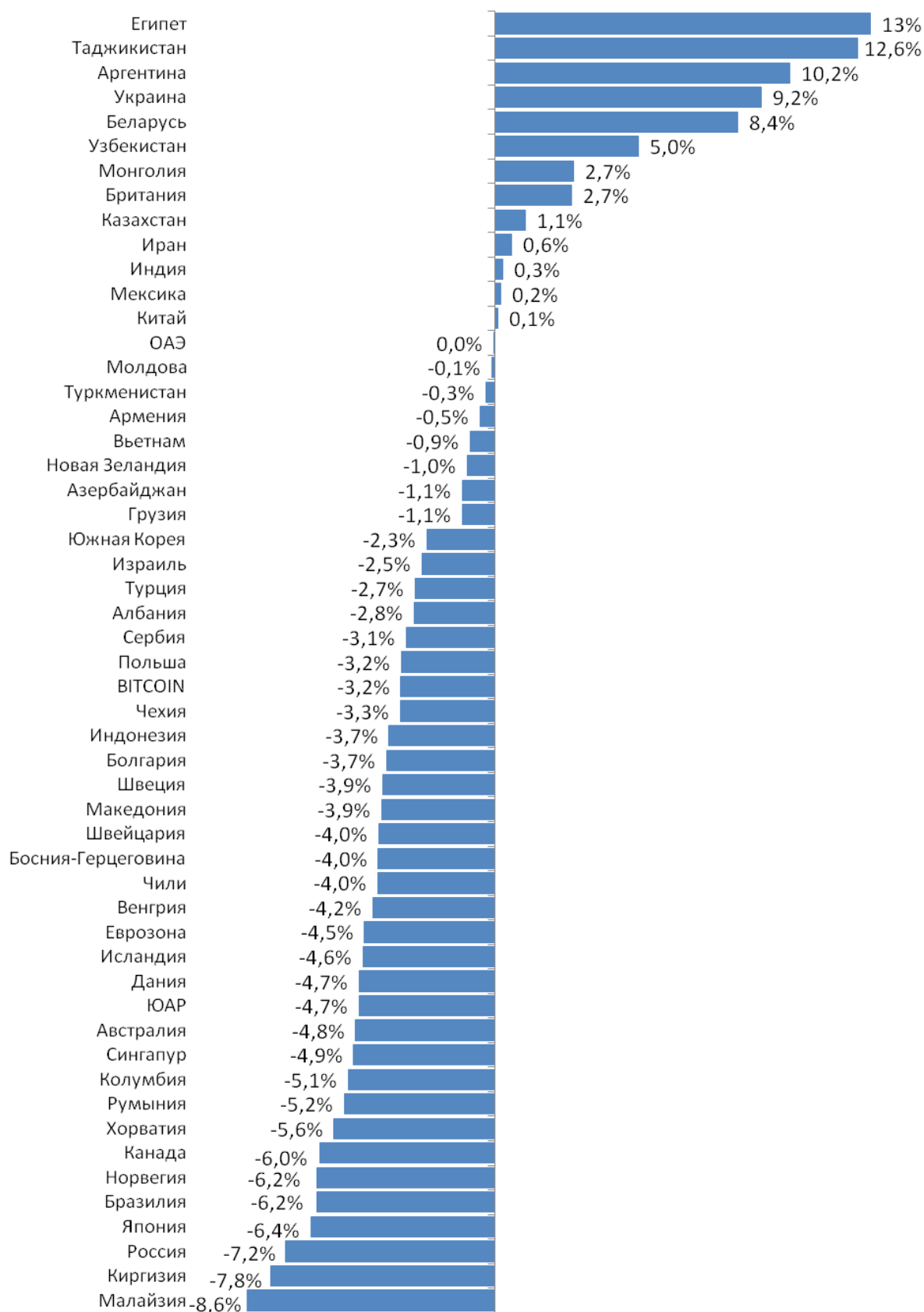
Ослабление американского доллара стало ключевой тенденцией начала 2016 года для большинства мировых валют. Индекс доллара США по итогам первого квартала снизился на 4,2%. Предпосылкой к такой динамике стало изменение рыночных ожиданий в отношении ужесточения денежно-кредитной политики ФРС США. Если в декабре 2015 года рынки ожидали проведение 4-х раундов повышения ставки в 2016 года, то в первом квартале эти ожидания снизились. При этом американский регулятор указывает на значительные риски для экономики США, как со стороны тенденций финансовых рынков, так и в виду торможения экономики Китая и низких цен на нефть. Мягкость ФРС в отношении денежно-кредитной политики привела к снижению спроса на доллар США и его ослаблению.

Лидерами укрепления национальных валют стали Малайзия (8,6%), Киргизия (7,8%) и Россия (7,2%), в то время как среди развитых стран – Япония (6,4%). Японская йена рассматривается инвесторами как валюта-убежище на фоне оттока капитала с азиатских рынков из-за риска жесткой посадки экономики Китая, турбулентности фондовых площадок и угроз КНДР к применению ядерного оружия.

Среди лидеров девальвации – египетский фунт (13%), таджикский сомони (12,6%) и аргентинское песо (10,2%). Ослабление египетского фунта связано с намеренной девальвацией Центральным банком Египта в середине марта, что позволило регулятору достичь «обменного курса, который отражает силу и реальную стоимость национальной валюты в краткосрочном периоде». Страна испытывает трудности в связи с ценовыми тенденциями на рынке нефти, а

также ухудшением доходов от туристического бизнеса после теракта над Синайским полуостровом.

Динамика доллара США с начала 2016 года
 ("+" девальвация локальной валюты, "-" укрепление локальной валюты)

Моніторинг законодавства

Підготовлено компанією

«ЄФІМОВ ТА ПАРТНЕРИ адвокати · аудитори · податкові консультанти»

Головні зміни

- в Україні планують створити фінансову поліцію;
- з 01.04.2016 р. нова форма податкової накладної.

Податки і збори

Податок на додану вартість

- про податки при придбанні комісіонером-резидентом товарів у нерезидента для постачання іншому нерезиденту;
- компенсація земельного податку не обкладається ПДВ;
- як слід визначати обсяги операцій для реєстрації платником ПДВ;
- податковий кредит при двох податкових накладних з однаковим порядковим номером;
- на дату отримання туристичним оператором авансу за туристичний продукт ПЗ не формується;
- з 01.04.2016 р. діє нова форма податкової накладної.

Податок на прибуток

- МНМА на ОЗ: висновки ДФСУ;
- якщо кінцевий споживач сплачує винагорода за користування копією програмного;
- забезпечення по функціональному призначенню, то така винагорода не є роялті для цілей оподаткування;
- податківці дещо повідомили.

Податок на доходи фізичних осіб

- у разі надання платнику податків доходів у негрошовій формі, суми доходу в графах За і З відображаються з урахуванням коефіцієнта.

Державана допомога, єдиний соціальний внесок

- відповідальність за несплату держдивідендів;
- оновлено інструкцію з оформлення матеріалів про адмінправопорушення;
- бажане за дійсне: на думку ДФСУ, порушення строку прийняття не є підставою для скасування ППР.

Єдиний податок

- чи може бути інтернет-провайдер платником єдиного податку?
- юрособа на III групі єдиного податку може бути звільнена від сплати земельного податку.

Державна допомога, ЄСВ

– під час декрету змінився розмір мінімальної зарплати: робимо перерахунок ЄСВ

Державне регулювання

Перевірки. Контроль. Штрафи. Податковий борг

– податкова міліція більше не перевірятиме місцезнаходження платників податків за запитом податківців;

– перенесення строку планової перевірки у зв'язку із втратою документів без права на оскарження;

– умови та порядок допуску посадових осіб контролюючих органів до проведення документальних виїзних перевірок;

– призначення документальної позапланової перевірки у разі ненадання відповіді на запит податкової.

Зед і митне регулювання, валюта

– розрахунки підприємця через термінал – з РРО чи без?

Ліцензії, патенти, дозволи

– окремі управління юстиції вже не реєструють нерухомість і бізнес;

– Мін'юст надав можливість безкоштовного доступу через сайт Міністерства до результатів надання адміністративних послуг у сфері держреєстрації.

Фінансовий моніторинг

– НБУ роз'яснив в яких випадках банк може відмовити у здійсненні фінооперації;

– НБУ уточнив порядок перевірок банків з питань запобігання відмиванню доходів.

Ліквідація та банкрутство

– порушення справи про банкрутство також можливе щодо неприбуткової організації;

– відмова банкрута в особі ліквідатора від позову про витребування майна на користь такого банкрута суперечить законодавчо визначеним функціям ліквідатора.

Державні закупівлі

– затверджено порядок визначення предмета державних закупівель;

– затверджено порядок оприлюднення інформації про державні закупівлі;

– затверджені форми документів у сфері публічних закупівель.

Галузі і сфери діяльності

Фінансові послуги

- НКЦПФР затвердила зміни до Ліцензійних умов провадження депозитарної та клірингової діяльності;
- врегульовано деякі питання проведення інспекційних перевірок НБУ;
- уточнено порядок інформування громадськості про систему гарантування вкладів фізосіб;
- визначено порядок проведення операцій з купівлі-продажу інвалюти на умовах «своп».

Спирт і тютюн

- внесено зміни до положення про акцизні марки.

Будівництво

- зменшено кількість робіт у сфері будівництва, які підлягають ліцензуванню;
- внесено зміни до форми постанови у справі про адміністративне правопорушення у сфері містобудівної діяльності.

Об'єкти правовідносин

Земля

- зменшено ставки земельного податку за ділянки, зайняті житловим фондом в м. Києві;
- нормативна грошова оцінка земель в межах економіко-планувальної зони в м. Києві зменшиться;
- затверджено форму витягу з Державного реєстру оцінювачів з експертної грошової оцінки земельних ділянок;
- чергова зміна думки ДФСУ щодо сплати єдиноподатником земельного податку під переданою в оренду нерухомістю;
- надходження від продажу земельної ділянки як окремого об'єкта власності включаються до доходів єдиноподатника у повному обсязі;
- Мін'юст роз'яснив питання подання нотаріусу документа про грошову оцінку земельної ділянки та справляння державного мита для відчуження земельних ділянок.

Нерухомість

- операція з реалізації майнових прав на нерухоме майно для забудовника об'єкта житлового фонду оподатковується ПДВ за ставкою 20 відсотків
- про те як зареєструвати права власності на нерухомість, що розташоване в Криму;
- припинено надання управліннями юстиції в деяких областях адміністративних послуг з державної реєстрації речових прав на нерухоме майно.

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА ¹

Блог на сайті: Юридический блог компании Jurimex

Про автора: Гетманцев Данил

Столкновение цивилизаций

Внеся западные институты налогообложения в наше законодательство, мы не получим западную налоговую систему. Налог не просто является одним из проявлений цивилизаций. Он есть сущностная характеристика, неотъемлемая часть любого человеческого общества, насквозь пронизывающая собою все явления общественной жизни, сопровождающая человека на всех без исключения этапах его эволюции. На протяжении веков налог или, если хотите, перераспределительные отношения, которые он олицетворяет, изменяли формы и внешние проявления, эволюционируя от выкупа жизни поработенными народами до налога на добавленную стоимость, исчисляемого по кредитно-инвойсному методу.

Однако и тогда, и сейчас налог отображал контекст общественных отношений, в которых он существовал. Несправедливость налоговых отношений ранних государств и догосударственных общественных образований кажется нам тем больше, чем дальше мы оторваны от исторического контекста их существования. Налог, как и налоговая культура, соответствует тому времени, в котором существует и справедлива для него.

Налоговая система – плод многовекового развития конкретного общества, народа, нации, результат ее проб и ошибок, синтеза чужих идей и национальной культуры. Именно поэтому изначально обречены на провал любые попытки навязать обществу чуждые ему налоговые институты, даже отлично показавшие себя в других странах. Ведь даже при совпадении экономических предпосылок (что также угадать практически невозможно) институт будет с необходимостью отторгнут (либо извращен до неузнаваемости) на ментальном уровне народа. Это касается не только налоговых систем, но и любого государственного института.

В этой связи показателен пример нашего северного соседа. Обратите внимание, за 100 последних лет Россия пережила три принципиально несовместимые, взаимоисключающие формы государственного устройства. Монархию, советскую социалистическую республику и демократию. Но насколько разными по форме являются эти государственные устройства, настолько же одинаковыми стали они, привившись на российскую почву. По сути, как при советской власти, так и сейчас мы имеем ту же самую монархию, причем образца не 1914 г., но XIX, если не XVIII века.

Налоговая культура является частью культуры народной, его характера, психологических, поведенческих штампов, на которых народ вырос, сформировался как единое целое. Мы можем называть это дурной наследственностью, характером или духом народа, но факт остается фактом: мы сформировались на определенных ценностях, которые нельзя изменить, просто приняв закон; ценностях, отказ от которых выходит за пределы возможностей

¹ Збережено стиль і граматику оригіналу

власть имущих, бессильных изменить то, что покоится в подсознании масс. Мы не говорим, что эти ценности плохи или хороши. В конце концов, их истинность может быть проверена только веками истории. Однако очевидно, что в сегодняшнем историческом контексте наши подходы к налогообложению, государственному управлению, да и миру в целом, мягко говоря, не только не являются нашим конкурентным преимуществом, но и ослабляют нашу конкурентоспособность, отбрасывая на задворки цивилизованного мира.

Нет ничего необъяснимого в том, что разные цивилизации имеют разное отношение к институту налогообложения. Для нас, в отличие, скажем, от англосаксов налог не преобразовался вследствие эволюции из откупа от завоевателя в более-менее согласованный налогоплательщиком взнос на достижение общих целей и коллективных потребностей, удовлетворить которые возможно только силами всего общества в целом. Более того, за годы эволюции он еще более укрепился в статусе “отступного”, джизьи за сохранение жизни или дани сильному (хорошему или плохому) отцу, отчиму, просто тому, у кого есть власть.

В старой затасканной французской шуточке о свободе, равенстве и братстве – символе одной из самых ярких трагедий в истории Европы мы всегда, в отличие от тех же англосаксов, предпочитали равенство свободе. Не будем о братстве. С этой иллюзией покончили еще сами французские революционеры. Свобода и равенство. Даже если понимать равенство как равенство возможностей, очевидно, что одно нивелируется другим. Если не в первом, то уж точно во втором поколении. То есть эти понятия взаимоисключающие. Если люди свободны и равны в возможностях, то в силу природных особенностей они в разной степени успешны, т.е. через какое-то время не равны, в том числе и в возможностях.

Таким образом, в паре свобода-равенство в большинстве случаев надо выбирать. И мы, повинувшись голосу предков, всегда выбираем равенство в ущерб свободе. Ведь равенство для нас является настолько важным элементом другого общечеловеческого понятия – справедливости, что подавляет собою все другие составляющие ее структуры в той мере, в которой они вступают с ним в противоречие.

Справедливость также каждый народ понимает по-своему. Мы ее понимаем именно так, иногда забывая (или нет), что самое настоящее, если хотите, идеальное равенство возможно только в рабстве. В нем есть все: и безответственность раба, и комфорт отсутствия выбора, и его относительная обеспеченность хозяином, и искренняя, простая и понятная ненависть к нему, как и мечта раба о свободе, которая, по сути, является мечтой о роли хозяина. Но только сообщество по-настоящему свободных людей может понять, осознать и воспринять развитые общественные институты, не исказив их содержание таким образом, чтобы их внедрение пошло во благо народу. Исходя из этого, мы отрицаем возможность слепого заимствования успешных налоговых моделей на украинский грунт. Более того, мы не верим в иллюзию демократизации украинской налоговой системы без изменения психологии украинского общества или, по крайней мере, той его части, которая претендует называться элитой. Исторический генезис налоговой культуры нашего народа

свидетельствует о невозможности успешных реформ “сверху” иначе, как путем проведения их “сильной рукой”.

Вспомним Киевскую Русь. Князь собирал полюдье со своих племен и дань с завоеванных. Дань собиралась как ценностями, так и рабами, “экспорт” которых составлял значительную часть княжеских доходов. От рабства можно было откупиться, уплатив налог. Таким образом, понимание нашей цивилизацией налога как откупа сложилось с самого начала. Нельзя сказать, что западная цивилизация в это же время демонстрировала чудеса образованности, взимая НДС через систему электронного администрирования. Нет. Общеизвестно, что в то время, как в Киеве всюду открывали библиотеки, на рынках Парижа еще торговали человеческим мясом. Мы значительно опережали Западную Европу в своем развитии. Однако несколько веков татаро-монгольского ига изменили ход нашей истории, оставив неизгладимый след в характере и психологии народа. Москва на века стала удобным логистическим центром для сбора дани со славянских народов, которая собиралась в том числе и рабами, чем еще более укрепляла сформированный до того времени штамп налога как откупного.

Не стоит объяснять, что следующие за монгольским игом этапы нашей истории, уже под властью Российской империи, еще более способствовали развитию парадигмы налога-дани в сознании нашего народа.

Справедливости ради отметим, что обе (западная и православная) модели общественного устройства оказались достаточно жизнеспособными для того, чтобы в несколько измененных формах, но все же просуществовать до наших дней. Но наша родная модель общественного устройства очевидно проигрывает мировую гонку за лидерство, доказательством чего является хотя бы соотношение объема мирового ВВП, производимого западной цивилизацией (43%) и т.н. православной цивилизацией (меньше 2%), а значит мирового дохода и богатства, распределяемого между народами, ассоциирующими себя с ними. С другой стороны, Украина, или большая ее часть, пройдя через Майдан, задекларировала свой разрыв с “русским миром”, определив, что ближе для нее на сегодняшнем историческом этапе являются европейские ценности. Однако скоро сказка сказывается, но не скоро дело делается. Разрыв с “русским миром” или с культурой, в которой воспитан и взращен народ, невозможен в одночасье, невозможен сменой фасадов, принятием законов, провозглашением лозунгов, а тем более импортом показных “реформаторов”. Это сложный и долгий процесс, растянутый на несколько поколений.

И начинается он с признания того, что сегодня украинское общество олицетворяет в себе все самые худшие проявления так ненавидимого многими “русского мира”, обильно сдобренного чисто местными особенностями, что еще более усугубляет и без того непростую ситуацию.

От русского мира в наследство нам досталась по-детски непосредственная вера в царя или героя, способного изменить жизнь без нашего участия. Именно поэтому мы рукоплещем жалким попыткам неудачников, гордо именующих себя активистами провести налоговую реформу, зная о налогах только то, что их надо снижать. Ведь это в нашей стране более 70% граждан хотят реформ, и такое же количество не хочет ничем жертвовать ради них? Русский мир – это и принимаемый нами патернализм в отношениях с государством, которое нам

всегда что-то должно, обособление себя от государства. Это и фундаментальная, глубокая, вековая лень как нежелание работать скрупулезно, с деталями, а иногда и работать вообще.

Русский мир – это и наш толстовский правовой нигилизм. Помните, “жить надо не по закону, а по совести”? Это ведь ему мы аплодируем, искренне радуясь фишкам с внесудебной конфискацией, люстрацией и другими новейшими изобретениям власти. Правовой нигилизм – не просто наша невинная шалость, это суть нашей правовой культуры, присущей в абсолютно равной степени как государству, так и человеку.

Его проявления мы найдем во всем и, конечно, в первую очередь в налоговых отношениях. Возьмем качество налогового закона. Любой уважающий себя налоговый юрист назовет, не задумываясь, до десятка противоречий и пробелов общей части НК, наличие которых просто омертвляет определенные налоговые нормы. Но их не замечают, и нормы работают. Работают потому, что столетиями складывающаяся правоприменительная практика предусматривала не только возможность, но и необходимость “исправления” пробелов и противоречий законодательства на уровне его толкования налоговыми (финансовыми органами). В таком случае несовершенство закона предопределено, необходимо, а акт толкования нормативного акта всегда имеет приоритет даже перед законом. Поэтому воля правоприменителя-государственного органа всегда у нас была выше, сильнее закона. И закон заменялся ею, чем объясняются его низкое качество и широкие полномочия налоговой, на практике зачастую выходящие за пределы закона. Добавьте к этому и чисто украинскую атаманщину, неумение договориться и индивидуализм – и вы получите неприятный, но достаточно правдивый ответ на вопрос: почему за два с лишним года после Майдана мы не только не реформировали налоговую систему, мы даже не приступили к реформе? Да потому, что парадигма русского мира не работает без сильной руки, а западная демократия невозможна без реальной, внутренней свободы личности, осознающей свою ответственность. Попытка отказаться от одного, не приняв другого, чревата трагедией.

Хотим мы этого или нет, но именно в Украине сейчас происходит столкновение цивилизаций (западной и православной), что прогнозировал еще в далеких 1990-х Сэмюэл Хантингтон, предполагая раскол нашей страны на восточную и западную части. И это не просто вопрос выбора. Выбрав свободу, мы не стали свободными, не осознав ее как ответственность, а внеся западные институты налогообложения в наше законодательство, мы не получим западную налоговую систему, приняв ее в части прав, но отвергнув в части обязанностей.

Нельзя одновременно бредить сокращением ставок налогов, раздражаться от идеи всеобщего декларирования, введения РРО, сворачивания системы единого налога и негодовать относительно дефицита Пенсионного фонда и, скажем, качества дорог. Одновременно работать в тени и требовать прекращения злоупотребления правами со стороны налоговой.

Не являясь сторонниками пессимистических прогнозов, в то же время отметим, что вряд ли ситуация исправима в пределах одного поколения. Тех сорокалетних, воспитанных на ценностях СССР и отвергнувших их, которые

сейчас задают тон украинскому обществу. Мы должны признать очевидное. Мы не справились с построением общества, в котором хотим видеть своих детей. Ведь это уже их страна, а не наша, и им мы оставляем в наследство неясное как в границах, так и по содержанию пятно на политической карте Европы без внятных перспектив и оптимистических прогнозов.

Что делать? На исконно русский вопрос давно дан ответ. В Библии. 40 лет или смена двух поколений, рожденных свободными, понадобилось Моисею, чтобы искоренить в еврейском народе дух рабства. Сколько понадобится нам, зависит от нас. Но очевидно, что (1) это долгий процесс, (2) это процесс эволюционный, и любая революция ему только навредит, и (3) его можно ускорить, привлекая к работе и делегируя полномочия молодым, тем, кому сейчас по 20 лет. Именно они могут и должны стать основным двигателем перемен, заменив собою наше поколение неудачников-”еврооптимистов”. Открою секрет. Хороший выпускник КНУ им. Т.Шевченко по специальности “Налоговое право” владеет большими знаниями и навыками в налогообложении, чем 90% опытных специалистов, позиционирующих себя на рынке труда налоговыми юристами. За такими молодыми ребятами будущее, и чем раньше мы это признаем, тем больше шансов оставят они нам на хоть какое-то более-менее достойное место в их истории. С ними вместе, помогая им опытом, мы должны шаг за шагом обустроить не только систему налогообложения в стране, но и всю систему государственного управления, постепенно, по капле выдавливая из своего сознания то, что мешает нам ощущать себя самодостаточным, свободным народом, не стоящим на паперти ни московских, ни европейских церквей.

И в этом движении нет маленьких побед. Каждая новая цивилизованная норма, реально, а не номинально внедренная в правовую или налоговую систему, принятая обществом как в правах, так и в обязанностях, – есть огромное достижение, огромный шаг вперед. И только так, постепенно, пункт за пунктом мы сможем изменить место в мировой иерархии экономического развития, в которой еще долго будем находиться намного ближе к концу, чем к началу списка(<http://jurblog.com.ua/2016/03/stolknovenie-tsivilizatsiy/>). – 2016. – 30.03).

Блог на сайті: Юридический блог компании Jurimex

Про автора: Лопатюк Кристина

Дети, ипотека и решения ВСУ

Кредитование жилья – один из многих актуальных сегодня вопросов. Распространенным решением кредитования жилья является заключение ипотечного договора. Чем же чревато оформление такого договора, если в нем проживает ребенок, который не имеет права собственности? И обязательно ли разрешение органа опеки и попечительства, если ребенок не является собственником такой недвижимости?

Судебные новости

10 февраля 2016 года Верховный Суд Украины сделал новый вывод

относительно ипотеки.

Судебная палата Верховного Суда Украины по гражданским делам рассмотрела дело № 6-1793цс15 о признании недействительным договора ипотеки. Заявителем по данному делу выступала дочь ипотекодателя, которая на момент заключения договора ипотеки проживала и была зарегистрирована в спорном доме. Дом являлся ее основным и единственным местом проживания. Заявитель в интересах своей малолетней дочери подала иск. Дочь ипотекодателя является матерью-одиночкой, а ее малолетняя дочь, в свою очередь, – внучкой ипотекодателя.

При рассмотрении дела суд пришел к следующим выводам.

Статьей 9 Закона Украины «Про ипотеку» регламентировано, что ипотекодатель имеет право владеть и пользоваться предметом ипотеки в соответствии с его целевым назначением, если иное не установлено указанным Законом. Однако та же статья 9 Закона ограничивает ипотекодателя в распоряжении предметом ипотеки.

Что же касается членов семьи собственника жилья, их права на пользование жилым помещением в случаях, когда последнее передается в ипотеку, не ограничивается и не уменьшается. Об этом свидетельствуют нормы ГК Украины и Закона Украины «Об ипотеке».

Одновременно с этим суд опирается на статью 12 Закона Украины «Об основах социальной защиты бездомных граждан и беспризорных детей», которая гласит, что государство охраняет и защищает интересы детей при совершение сделок относительно недвижимого имущества.

Чтобы совершить любую сделку, которая касается недвижимого имущества, право собственности на которое или право пользования которым имеют дети, необходимо обратиться в органы опеки и попечительства для получения предварительного разрешения в соответствии с действующим законом. Так как на органы опеки и попечительства полагается контроль за соблюдением родителями и лицами, их заменяющими, прав и интересов детей. Законодательно установлен запрет на уменьшение или ограничение прав и интересов детей при совершении любых сделок относительно жилых помещений.

Местом жительства ребенка, не достигшего десяти лет, является место жительства его родителей (усыновителей) или одного из них, с кем он проживает, опекуна или местонахождение учебного заведения, или учреждения здравоохранения, в котором он проживает (часть 4 статьи 29 ГК Украины).

Что касается места жительства ребенка в возрасте от десяти до четырнадцати лет, часть 3 той же статьи гласит, что таковым является место жительства его родителей (усыновителей) или одного из них, с кем он проживает, опекуна или местонахождение учебного заведения и т.п., в котором он проживает, если иное место проживания не установлено соглашением между ребенком и родителями или теми, кто выполняет в отношении его функции опекуна. Если спор всё-таки остается, место жительства ребенка в возрасте от десяти до четырнадцати лет определяется органом опеки и попечительства.

При принятии решения суд обращает внимание на статью 2 Закона Украины «О свободе передвижения и свободном выборе места проживания в

Украине». В отношении того, что регистрация места проживания или места пребывания лица или ее отсутствие не могут быть условием реализации прав и свобод граждан, а также основанием для их ограничения.

В результате вышеизложенного, 10 февраля 2016 года Верховный Суд Украины сделал следующий вывод.

Суд может признать недействительным (часть 6 статьи 203, часть 1 статьи 215 ГК Украины) договор ипотеки, который заключен владельцами относительно недвижимого имущества, право пользования которым имеют дети, при отсутствии обязательного предварительного письменного разрешения органа опеки и попечительства. Лишь в том случае, если будет выяснено, что оспариваемая сделка противоречит правам и интересам ребенка. Речь идет об сужении объема существующих имущественных прав ребенка и / или нарушении охраняемых законом интересов ребенка, нарушении гарантии сохранения права ребенка на жилье, а также уменьшении или ограничении прав и интересов ребенка при пользовании жилым помещением.

В приведенном примере судебного решения важным является то, что суд устанавливает возможность признания такого договора недействительным, а не констатирует это как факт.

Полугодом ранее

Судебная палата Верховного Суда Украины по гражданским делам 1 июля 2015 года рассмотрела дело № 6-396ц15 о признании недействительным договора ипотеки по заявлению заместителя Генерального прокурора Украины.

В данном деле речь шла также о вопросе заключения договора ипотеки без предварительного согласия органа опеки и попечительства, чем были нарушены жилищные права малолетнего лица, которое проживает постоянно с рождения в спорном жилом доме.

Принимая решение по данному делу, суд руководствовался все той же частью 4 статьи 29 ГК Украины, статьей 2 Закона Украины «О свободе передвижения и свободном выборе места проживания в Украине», статьей 12 Закона Украины «Об основах социальной защиты бездомных граждан и беспризорных детей» и сформировал нижеприведенную правовую позицию.

Суд обозначил, что основанием для признания любой сделки по недвижимости, право собственности или пользования которой имеют дети, недействительной, является отсутствие предварительного согласия органа опеки и попечительства на ее совершение. Зарегистрирован ли ребенок по месту жительства не является основанием при принятии решения, на которое следует опираться.

С другой стороны, вопрос можно рассматривать иначе: могли ли лица действовать умышленно, заключая ипотечный договор, чтобы в дальнейшем признать его недействительным. Ведь не все согласны заключать ипотечные договоры, зная о том, что предметом ипотеки является жилье, которое пребывает в пользовании ребенка.

Из вышеперечисленного следует

Добропорядочным гражданам в случае возникновения подобных ситуаций нужно руководствоваться исключительно приведенными выше решениями Верховного Суда Украины. Что касается ипотекодержателя, ситуация

замысловатая, ведь ребенок может и родиться после того как договор уже заключен. В таком случае возникает вопрос, сможет ли ипотекодатель в случае неуплаты долга быть выселенным из занимаемого помещения вместе с ребенком. В таком случае необходимо применять части –2-4 статьи 13 ГК Украины, которая гласит, что при осуществлении своих прав лицо обязано воздерживаться от действий, которые могли бы нарушить права других лиц. Не допускаются действия лица, совершаемые с намерением причинить вред другому лицу, а также злоупотребление правом в иных формах. При осуществлении гражданских прав лицо должно соблюдать моральные основы общества.

Остальное – за обществом и его готовностью соблюдать моральные основы(<http://jurblog.com.ua/2016/04/deti-ipoteka-i-resheniya-vsu/>). – 2016. – 06.04).

Блог на сайті: LB.ua

Про автора: Володимир Пилипенко, представитель Украины в Венецианской комиссии, кандидат юридических наук

Судовий збір чи судові побори: як розмір судового збору впливає на доступність правосуддя?

Доволі важко спостерігати за тим, як зводяться нанівець результати твоєї праці. Свого часу я був співавтором Закону «Про судовий збір», який був прийнятий у 2010 році і отримав позитивну оцінку європейських інституцій. Збір замінив існуючий раніше платіж у вигляді держмита при зверненні до суду. Його сплачує та сторона, яка ініціює судовий позов. У разі вирішення справи на користь позивача, сторона, що програла, компенсує йому витрати на оплату судового збору.

Ідея закону була дуже проста: право на захист повинен мати кожен громадянин, незалежно від його фінансової спроможності. Щоб у тих випадках, коли йдеться про базові норми справедливості, оплата за звернення до суду або скасовувалася взагалі, або не перевищувала меж розумного.

Але минулого року у текст Закону «Про судовий збір» були внесені такі «покращення», що сьогодні право на звернення до суду, гарантоване Конституцією, нажаль, більше не є загальнодоступним для всіх громадян. Маю на увазі Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо сплати судового збору", який набув чинності з 1 вересня 2015 року.

Він значно змінив існуючі ставки судового збору за подання до суду, а також перелік суб'єктів, які звільняються від сплати збору під час розгляду справи в усіх інстанціях. При чому, нововведення “чомусь” торкнулись саме громадян. Адже «грошовий поріг» для звернення до суду був суттєво збільшений. Натомість, органи державної влади отримали пільги зі сплати судового збору – тобто можливість звертатись до суду безкоштовно.

Аби не бути голослівним, розгляну зміни у Законі детальніше і з прикладами.

Так, позивачі, які звертаються до суду у зв'язку порушенням їхніх прав, як споживачів, більше не звільняються від сплати судового збору. Уявіть собі, що ви незадоволені ставленням до вас водія маршрутки, який не зупинився на встановленій зупинці. За висловлення свого незадоволення ви будете змушені платити. Чи буде тепер хтось подавати до суду, наприклад, на продавця неякісних товарів, якщо за це доведеться викласти немалу суму, можливо в кілька разів більшу за ціну товару?

Хто буде боротися за свої права як споживачів товарів, робіт і послуг, якщо це буде відчутно бити по кишені? Але наші законодавці у цьому ніякої логічної суперечності не бачать.

Щодо ставок судового збору. Згідно з нормами попереднього закону, така оплата колилася в межах від 0,1 до 3 розмірів мінімальної заробітної плати, що станом на 1 січня 2015 року становило від 121,8 до 3654 грн. У випадку, якщо йшлося про позови майнового характеру, то сума збору визначалася у відсотках від ціни питання. Але, що важливо, існували верхні обмеження, які узгоджувалися із здоровим глуздом, а саме – фізична особа не платила за подання такого позову більше аніж 3 розміри мінімальної заробітної плати.

З вересня минулого року “стеля” для судового збору піднята до захмарних висот. Так у господарських справах, за якими судяться не лише величезні корпорації, а й прості приватні підприємці, ставки судового збору збільшилися в рази, а максимальний розмір для ФОП встановлено на рівні 150 мінімальних зарплат – що сьогодні складає 206 700 гривень.

Для юридичних осіб, які звертаються до суду з позовами майнового характеру, верхньої межі судового збору тепер взагалі не існує.

Як щодо простіших, повсякденних ситуацій?

Мінімальний судовий збір тепер становить 551 гривень 20 копійок. Просто порівняйте цю суму з розміром середньої пенсії чи мінімальної зарплатні. Чи буде тепер пенсіонер звертатися до суду, якщо це відразу ж забере у нього півпенсії і далі будуть ще й інші витрати, до прикладу, на допомогу адвоката? Питання риторичне.

Якщо ви, наприклад, захочете оскаржити бездіяльність чиновника, який ігнорує ваші звернення, звернутися до суду ви можете лише заплативши в касу півтисячі гривень. Тут кожен подумає спочатку, чи йому це взагалі потрібно.

Але далі – більше.

Цивільний позов з приводу заподіяної моральної шкоди обійдеться вам щонайменше у мінімальну заробітну плату – 1378 гривень.

А якщо вам раптом знадобиться просто підтвердити своє право власності на житло, то за цю формальність вам також доведеться заплатити майже 7000 гривень на рівному місці. Хіба, що ви живете у якійсь картонній халупі, вартість якої є абсолютно незначною.

Якщо ж у вас виникли непорозуміння з податковою, то за новими нормами це вже вважається майною, а не адміністративною справою. А щодо майнових справ, мінімальна ставка збору для юридичних осіб тепер – не менше півтора відсотки від ціни позову.

Але обмежитися лише одним судовим збором навіть і не сподівайтесь. Чи не кожна ваша дія буде обкладена новими і новими поборами. Забезпечити

докази у справі, провести експертизу, отримати роз'яснення судового рішення, роздрукувати технічний запис – за все, за кожну дрібницю, щоразу потрібно платити окремо.

Судді якихось п'ятнадцять хвилин розглядали вашу апеляцію у майновій суперечці? Будьте ласкаві, з вас щонайменше 1 155 грн. Вашу справу спрямували у касаційну інстанцію, але там вона навіть не розглядалася? Це не має значення. Ви все-одно винні державі щонайменше 1210 гривень.

До господарських судів сьогодні краще взагалі не звертайтеся! Незалежно від результату, ви наражаєтеся на неабиякий ризик залишити в суді 110% спірної суми за подання апеляції, 120% – за касаційну скаргу, 130% – за перегляд рішення у Верховному Суді.

Ласкаво просимо до держави, в якій безкоштовне хіба що повітря!

З новими судовими «поборами», які можуть «з'їсти» всю вашу зацікавленість у відновленні справедливості, зникає взагалі уся мотивація звертатися до судів.

Про відновлення справедливості заради самої справедливості має змогу турбуватися лише якийсь принциповий мільйонер.

Наслідки такого “законодавства” вже відчуваються. За статистикою Ради суддів України, кількість судових справ в Україні різко зменшується. Минулоріч в судах розглядалося близько трьох мільйонів позовів. Це на два мільйони, тобто – вполовину менше, ніж попереднього 2014 року.

Таким чином, правова держава у нас перестала існувати ще навіть не виникнувши. Ось вам і реальний результат судової реформи. А ви чого хотіли? (http://blogs.lb.ua/volodymyr_pylypenko/331750_sudoviy_zbir_chi_sudovi_pobori_y_ak.html). – 2016. – 01.04).

Блог на сайті: LB.ua

Про автора: Сергій Алексеєв, юрист, народний депутат України, заступник голови Комітету Верховної Ради з питань правової політики та правосуддя.

Судебная реформа, как возможность правовой перезагрузки страны

В свете последних событий на политической арене как-то отодвинулся на второй план вопрос проведения судебной реформы, которая, без преувеличения, является одной из важнейших для страны. Дело в том, что по последним социологическим опросам, 76% украинцев не доверяют прокуратуре, а 85% граждан уверены в коррумпированности судебной системы. Это означает, что люди ни при каких обстоятельствах предпочтут не обращаться в суд для отстаивания своих прав. Если же ситуация сложится так, что они окажутся в зале судебных заседаний, то будут убеждены, что решение будет в пользу тех, у кого лучше связи. При таком высоком уровне недоверия к правоохранительной и судебной системы говорит о перспективах развития страны более чем наивно.

Поэтому вопрос судебной реформы – ключевой в повестке дня и его рассмотрение не может зависеть от существующего политического кризиса, тем более, что все политические силы в предвыборных обещаниях говорили о необходимости проведения такой реформы. Верховная Рада уже приняла в

первом чтении законопроект №3524 об изменениях в Конституцию в части правосудия, который был наработан Конституционной комиссией, в которой я также принимал участие. Важно отметить, что этот законопроект был полностью одобрен Венецианской комиссией, а поэтому рассмотрение дела в Конституционном суде о соответствии законопроекта Конституции Украины состоялось в сжатые сроки.

В ходе судебной реформы каждый судья пройдет переаттестацию и будет обязан показать свои доходы, за которые приобрел имущество он и его семья.

Подготовленные нами изменения предусматривают передачу функции создания и ликвидации судов от президента к парламенту после внедрения нового административно-территориального устройства в соответствии с децентрализации власти, но не позднее 31 декабря 2017 года.

В контексте судебной реформы рассматривается возможность введения трехуровневой судебной системы. Возможно создание суда новой специализации с новыми судьями для рассмотрения дел о большой коррупции, преступлений против человечности и других опасных преступлений.

Планируется создать законодательные условия для коммуникации между судом и сторонами с помощью электронных технологий. В частности, введение рассмотрения бесспорных требований о взыскании денежных средств посредством издания электронного судебного приказа. Это ускорит взыскания средств с должника, сэкономит судебные ресурсы.

Предлагается создание нового органа судебной ветви власти – Высшего совета правосудия (ВСП). Этот орган будет осуществлять отбор судей для всех судов Украины на конкурсной основе. Предложения о создании и ликвидации судов будут вноситься в парламент президентом по представлению ВСП.

Чтобы исключить политическое или иное давление на ВСП, в его состав будет входить 21 член, десять из которых выбирает съезд судей, по два члена будут назначаться Президентом, Верховной Радой, съездом адвокатов, Всеукраинской конференцией работников прокуратуры, а также съездом представителей юридических высших учебных заведений и научных учреждений из числа ученых-правоведов.

Следует также отметить, что ВСП будет контролировать назначения, продвижения по службе и увольнения не только судей, но и прокуроров, что будет способствовать возвращению доверия не только к судебной системе, но и к прокуратуре.

Важным аспектом судебной реформы будет обязательная переаттестация всех судей Украины как во время горизонтального, так и вертикального движения. При подготовке законопроекта неоднократно звучали предложения об увольнении всего судейского корпуса с последующим набором новых судей на конкурсной основе. Однако такой путь сразу раскритиковали в Венецианской комиссии. И это полностью справедливо, поскольку одновременное увольнение почти 9000 судей может парализовать судебную систему Украины. После принятия соответствующих изменений в Конституцию все судьи будут обязаны пройти переаттестацию, однако уже сейчас первая группа из 100 судей, у которых заканчивается пятилетний срок пребывания в должности, прошли такую проверку. Все недостатки законодательства, которые удалось выявить в

этом вопросе, мы исправим зарегистрированным в парламенте законопроектом №4180 "О внесении изменений в некоторые законы Украины относительно усовершенствования отдельных положений законодательства по вопросам судоустройства и статуса судей".

Для улучшения качества судебной системы проектом предлагается привлечь на должности судей в суды высшего уровня адвокатов и ученых, ввести декларирование судьями своих родственных связей и представления ими заявлений о добродетели, доработан механизм формирования судейского досье, а так же урегулирован вопрос отказа судьи от переаттестации.

Кстати, именно этот законопроект направлен ускорить процесс квалификационной оценки судей и обеспечить большую эффективность работы Высшей квалификационной комиссии судей Украины, что позволит придать дополнительный импульс судебной реформе.

Поэтому очень надеюсь, что вопрос изменений в Конституцию в части правосудия появится в повестке дня Верховной Рады в ближайшее время, поскольку именно этого ждут те 85% украинцев, которые не верят в справедливый

суд(http://blogs.lb.ua/sergiy_alekseev/332055_sudebnaya_reforma_vozmozhnost.html). – 2016. – 05.04).

Блог на сайті: LB.ua

Про автора: Олег Кулініч, депутат Верховної Ради, група "Відродження"

Всі в рівних умовах: земельні аукціони як протидія корупції

Рік і майже місяць. Стільки знадобилося часу, щоб вкрай важлива антикорупційна ініціатива в земельній сфері стала законом. Ідеться про законопроект №2279 «Про внесення змін до Земельного кодексу України щодо проведення земельних торгів», який 31 березня був підписаний Президентом Петром Порошенко. Зареєстрував же цей законопроект я разом з колегами 3 березня минулого року.

Тепер будемо чекати, поки закон запрацює на практиці. Для цього в ньому вже закладені передумови, адже дещо змінена процедура самих земельних аукціонів. Нормами закону передбачається, що видатки на проведення аукціону лягають на його організатора, після чого компенсуються організатору переможцем аукціону. У випадку з земельними аукціонами основну частину коштів на його проведення «з'їдає» не організація самої процедури, а виготовлення землевпорядної документації, тому витрачання на це бюджетних коштів в нинішній ситуації перманентної економічної кризи і хронічної відсутності вільних грошей було б занадто широким жестом. Таким чином, є надія що це сприятиме популяризації аукціонів в земельних відносинах.

Основна ж новела закону – це суттєве скорочення кількості випадків, коли державна земля передавалася в обробіток без аукціону. Виходило так, що стаття 134 Земельного кодексу встановлювала, що «земельні ділянки державної чи комунальної власності або права на них... підлягають продажу окремими лотами на конкурентних засадах (земельних торгах), крім випадків,

встановлених частиною другою цієї статті». Але список цих винятків, встановлених в ч.2, був настільки широкий, і як то кажуть, на будь-який смак, що дозволяв з легкістю забути про частину першу з її обов'язковістю аукціонів.

З особливим успіхом цими винятками користувалися такі собі «псевдофермери», які орендували землю начебто під створення фермерського господарства, а самі передавали її в обробіток великим агропідприємствам і агрохолдингам. Нерідко «фермерством» вирішували зайнятися самі працівники агрохолдингів чи й відверто підставні особи. Притому договори оренди такі «псевдофермери» підписували на 30-50 років за мінімальною орендною ставкою, за що платилися хабарі чиновникам, які й приймали рішення по земельним ділянкам. Ця корупційна практика набула такої масовості, що сприймалася вже як щось само собою зрозуміле – реальні фермери роками не могли отримати документи на землю, тоді як якісь випадкові люди отримували ці документи буквально за кілька тижнів. Кажуть, що стандартна «такса» такої корупційної оренди обраховувалась приблизно в \$400 за гектар – десь більше, десь менше, але порядок цифр приблизно такий. Зрозуміло, що все це напряду відбивалося на наповненні місцевих бюджетів. До речі, за прикладом далеко ходити не треба – зовсім недавно правоохоронці затримали на хабарі одного з керівників Держгеокадастру в Черкаській області.

Зі вступом в силу закону «Про внесення змін до Земельного кодексу України щодо проведення земельних торгів» ця ганебна практика нарешті припиниться. Що, звичайно, викликало суттєве невдоволення в певних колах, які були не зацікавлені у зміні стану справ. Дуже важко цей законопроект йшов у Верховній Раді. І навіть після його прийняття, наскільки мені відомо, певні сили намагались зробити так, щоб Президент ветовав цей закон. Але земельним корупціонерам доведеться змиритися – тепер всі будуть в рівних умовах(http://blogs.lb.ua/kulinich/332126_vsi_rivnih_umovah_zemelni.html). – 2016. – 06.04).

Блог на сайті: UBR.ua

Про автора: Дешко Антоніна

Страховий ринок. Процес переформатування розпочався?

Парламент проголосував у першому читанні законопроект «Про страхування» (№1797-1, нова редакція). Свою підтримку документу висловили 242 народних депутатів.

Розмови про те, що питання розвитку страхового ринку потрібно врегульовувати комплексно, розвивати та впроваджувати водночас механізми довгострокового страхування життя, медичного страхування тощо, ведуться вже понад 10 років.

Ухвалений парламентом законопроект, що пропонує вирішити питання розвитку страхового ринку, не є першим. Долі відповідних документів, які практично кожної сесії вносилися на розгляд Верховної Ради, на жаль, склалися не дуже вдало. І сьогодні є дуже велике сподівання, що цей варіант законопроекту «Про страхування», невдовзі буде доопрацьований до другого

читання, а згодом і введений у дію. Адже страховий ринок, якщо створити відповідні сприятливі умови, має надзвичайно потужний потенціал для залучення коштів населення та юридичних осіб, перерозподілу та спрямування їх в розвиток економіки.

Зараз, на жаль, вітчизняний страховий ринок, ураховуючи кризові явища, що відбуваються в економіці, переживає далеко не найкращий етап свого розвитку. За попередніми даними Нацкомфінпослуг за 2015 рік, загальний обсяг активів страховиків зменшився на 9,5 млрд гривень і склав 60,7 млрд гривень (основний вплив мало зниження активів страховиків non-life – на 10,4 млрд гривень до 50,5 млрд гривень, але активи страховиків сектору страхування життя збільшилися на 0,87 млрд гривень і склали 10,1 млрд гривень). Тобто, цього дуже мало. Навіть якщо порівняти з активами банківської системи, страховий ринок становить лише 4,6%!

Безперечно, законопроект доведеться доопрацьовувати, і в частині приведення його положень до законодавства ЄС, і практики здійснення операцій на страховому ринку, а також здійснення регуляторних функцій уповноваженого органу...

Кабінету міністрів варто звернути окрему увагу щодо адаптації питань здійснення обов'язкового страхування. Так, сьогодні уряд встановлює порядок та правила проведення конкретних видів обов'язкового страхування, форми типового договору, особливі умови ліцензування обов'язкового страхування, розміри страхових сум та максимальні розміри страхових тарифів або методичку актуарних розрахунків.

За запропонованим законопроектом підходом, ці питання повинні будуть регулюватися спеціальним законодавством. Тобто, страхувальник чи третя особа, знаючи, що відповідний випадок (робота, товар тощо) вимагає обов'язкового страхування, самостійно звертається до страхової компанії, яка здійснює страхування такого випадку виходячи з власних правил та тарифів.

З одного боку – це абсолютно нормальний підхід. А іншого – відмова від законодавчого врегулювання особливостей обов'язкового страхування на початковому етапі дії закону може призвести до низки негативних наслідків та зловживань. Особливо це стосуватиметься випадків, коли здійснюється обов'язкове страхування життя і здоров'я громадян (наприклад, при обов'язковому особистому страхуванні від нещасних випадків на транспорті страховий платіж включається у вартість квитка, а відповідні страхові тарифи нині затверджуються Кабінетом міністрів), або ж страхувальниками виступають суб'єкти господарювання державного сектору економіки (є ймовірність зловживань)...

Як бачимо, ухвалений у першому читанні законопроект, це лише «капля в морі» у усьому комплексі питань, які потрібно буде вирішувати для розвитку ринку страхування(<http://blog.ubr.ua/finansy/strahovii-rinok-proces-pereformatuvannia-rozpochavsia-13378>). – 2016. – 04.04).

Блог на сайте: Юридический блог компании Jurimex

Про автора: Найман Наталия

Либерализация рынка электронных денег не удалась, или почему PayPal не придет

Не так давно мы говорили о сомнительности вхождения на рынок Украины международных систем интернет-расчетов, эмитентов электронных денег-нерезидентов, из-за тонкостей национального законодательства. Хотя надежда на законодательную либерализацию грела. Несмотря на попытки со стороны НБУ, чуда не свершилось.

И так, рассмотрим более детально, что пошло не так и почему мировые лидеры рынка электронных денег не планируют приходить в Украину.

Правление НБУ приняло Постановления от 24 июля 2015 года №480 и №481, которыми были внесены изменения в нормативно-правовые акты, регулирующие деятельность платежных систем, а также операции с электронными деньгами. Принятие указанных постановлений должно было стать настоящим прорывом в регулировании деятельности международных систем интернет-расчетов (к примеру, PayPal, GoogleWallet, ApplePay и другие).

Самой большой проблемой для торговцев-резидентов Украины является ограничение, связанное с невозможностью вывода средств, полученных ими при помощи платежных систем, поскольку такие системы не осуществляют полноценно свою деятельность на территории Украины (или не осуществляют её вовсе).

С принятием Постановления Правления НБУ №481, которое вносит изменения в Положение об электронных деньгах в Украине, торговцам-резидентам Украины официально разрешено принимать электронные деньги, эмиссию которых осуществляет нерезидент, при условии, что международная система интернет-расчетов имеет возможность обеспечить перевод электронных денег одновременно с их погашением, путем перевода средств на счёт торговца, открытый в банке-резиденте Украины.

Так, при условии, что в конечном итоге средства будут зачислены на счёт торговца, открытый в банке-резиденте Украины, такие операции абсолютно законны на территории Украины.

В свою очередь, возможность приема электронных денег, выпущенных эмитентом-нерезидентом, от нерезидентов для пользователей – физических лиц санкционирована со стороны госрегулятора Постановлением Правления НБУ от 10 февраля 2016 года №65.

Таким образом, действующее законодательство Украины даёт возможность пользователям:

использовать электронные деньги, выпущенные эмитентом-нерезидентом, с целью оплаты товаров в пользу нерезидента;

принимать электронные деньги, выпущенные эмитентом-нерезидентом, от покупателей-нерезидентов (для юридических лиц);

принимать электронные деньги, выпущенные эмитентом-нерезидентом, от нерезидентов (для физических лиц).

Следовательно, Положение об электронных деньгах, де-юре даёт возможность платежным системам-нерезидентам осуществлять деятельность на территории Украины, а пользователям принимать электронные деньги и расплачиваться в интернете электронными деньгами, выпущенными нерезидентами.

Однако Постановления НБУ №480 и №481 устанавливают «незначительные» требования к эмитенту-нерезиденту – внесение информации о международной системе интернет-расчетов, в которой осуществляется оборот электронных денег, в Реестр платежных систем, систем расчетов, участников этих систем и операторов услуг платежной инфраструктуры.

Таким образом, если международные системы интернет-расчетов намерены работать на рынке Украины легально, они обязаны согласовать с национальным регулятором условия и порядок деятельности на территории Украины (новшества, предусмотрены Постановлением НБУ от 24 июля 2015 года №480).

PayPal в настоящее время является достаточно авторитетной платежной системой на международной арене, имеющей собственные правила и принципы работы, которые, очевидно, расходятся с позициями и видениями государственного регулятора. По этому, очень сомнительно, что украинский рынок электронных денег может стать для PayPal перспективным и интересным на столько, что компания будет согласна изменить правила игры.

Собственно говоря, PayPal подтвердила вышеизложенное на недавней встрече с представителями НБУ, прошедшей 2 марта 2016 года в Варшаве.

Таким образом, внесение изменений в законодательные правила игры не меняют ситуации на рынке. Пользователи-резиденты Украины (как юридические, так и физические лица) по-прежнему не могут использовать функционал системы платежей PayPal.

Учитывая международный характер деятельности PayPal, считаем, что внесение информации о платежной системе в государственные реестры, в то время, когда пользователи имеют возможность осуществлять расчеты в глобальной валюте, с зачислением денежных средств на банковскую карту пользователя, только усложняет работу платежной системы и приводит к подобным результатам, которые мы можем наблюдать на украинском рынке.

Совсем другим вопросом является решение компании полноценно войти на рынок и сделать доступной для пользователей, как локальную валюту, гривну. К примеру, как было реализовано в Российской Федерации.

А тем временем, резидентам Украины не остаётся другого выбора, как продолжать использовать дружественные юрисдикции, для которых доступен весь спектр платежных услуг (<http://jurblog.com.ua/2016/04/liberalizatsiya-ryinka-elektronnyih-deneg-ne-udalas-ili-pochemu-paypal-ne-pridet/>). – 2016. – 08.04).

Блог на сайті: Власна справа
Про автора: Леонид Викторов

Государство решило заработать на неприбыльных организациях

17 июля 2015 года был принят Закон Украины «О внесении изменений в Налоговый кодекс Украины относительно налогообложения неприбыльных организаций» № 652-VIII (далее Закон №652).

Принятый Закон №652 внес изменения в ряд нормативно-правовых актов, в частности в пункт 35 подраздела 4 раздела XX «Переходных положений» Налогового кодекса Украины (далее по тексту – НКУ). Согласно вышеуказанному пункту, все неприбыльные организации (предприятия и учреждения; далее по тексту – «ОО»), чьи учредительные документы не соответствуют требованиям п. 133.4 ст. 133 НКУ, обязаны привести в соответствие свои правоустанавливающие документы, если изменения не будут произведены до 01.01.17г., такие организации не будут включены в новый реестр неприбыльных организаций.

Суть изменений заключается в наличии в учредительных документах ОО:
запрет распределять прибыль между членами ОО

наличие положений о том, что в случае ликвидации ОО, все его активы не распределяются между его основателями (членами), а передаются другим ОО соответствующего типа или передаются в доход государства.

У данной нормы есть исключение, что вышеуказанные изменения не распространяются на объединения и ассоциации объединений совладельцев многоквартирных домов. А это означает, что данные изменения касаются всех остальных объединений, а это все – общественные организации спилки, в том числе религиозные организации, благотворительные организации, политические партии, садовые товарищества и многие неприбыльные организации.

По очень грубому подсчету (не претендую на точные цифры) в Украине насчитывается порядка 100 000 неприбыльных объединений, можно предположить, что в документах большинства их них отсутствуют вышеуказанные нововведения, что в свою очередь гарантирует загруженность компетентных органов в сфере внесения изменений в Государственный реестр.

Для того чтобы минимизировать недовольство этих самых неприбыльных организаций, в Законе №652 была предусмотрена льгота, в виде отсутствия необходимости оплачивать регистрационный сбор за внесение изменений (п.5 раздел VIII «Заключительных положений» Закона Украины «О государственной регистрации юридических лиц и физических лиц – предпринимателей» от 15 мая 2003г. № 755-IV (далее – Закон №755)). То есть, вносить изменения в устав нужно, а платить за это не нужно.

Однако, Законом Украины «О внесении изменений в Закон Украины «О государственной регистрации юридических лиц и физических лиц – предпринимателей» и некоторых других законодательных актов Украины относительно децентрализации полномочий по государственной регистрации юридических лиц, физических лиц – предпринимателей и общественных формирований» от 26.11.2015г. №835-VIII (далее – Закон №835) Закон №755

был изложен в новой редакции, в последствии чего, толи из-за халатности, толи холодного расчета законодателя льгота исчезла.

Кроме того, с января 2016 года Законом №835 был изменен размер оплаты за внесение изменений для юридических лиц и неприбыльных организаций с 0,05 размера минимальной заработной платы (68,90 грн) до 0,3 размера минимальной заработной платы (413,40 грн).

Напомню, пунктом 35 подраздела 4 раздела XX «Переходных положений» НКУ установлен срок, в течение которого нужно внести изменения в правоустанавливающие документы – до 01.01.2017 года, если этого сделано не будет, то неприбыльные организации перестанут быть таковыми.

На сегодняшний день получается ситуация, одним законом обязывают внести изменения в учредительные документы неприбыльной организации, а другим отменяется льгота и вводится немалая пошлина за эти изменения.

На выходе получится ситуация, что до конца года государственный бюджет пополнится на:

413,40 грн. (сбор за внесение изменений в реестр) умноженный на 100 000 неприбыльных организаций, чьи учредительные документы, скорее всего, не соответствуют нововведениям и получаем сумму в размере 413 400 000 грн.

Именно на эту сумму должен пополниться Государственный бюджет Украины, и как вы понимаете, эта сумма будет включена в сумму членского взноса, вот так, с «миру по нитке» и миллионы в государственный бюджет(<http://vlasnasprava.ua/gosudarstvo-reshilo-zarabotat-na-nepribyl-ny-h-organizatsiyah/>). – 2016. – 11.04).

Блог на сайті: UBR.ua

Закон о спецконфискации антиконституционен

Иногда звучит интересная мысль о том, что законы должны писать юристы. Мол, избираются в парламент бизнесмены и вообще непонятно кто, а потом мы на законы жалуемся.

Иногда звучит интересная мысль о том, что законы должны писать юристы. Мол, избираются в парламент бизнесмены и вообще непонятно кто, а потом мы на законы жалуемся. Это, конечно, немного бредово. Суть парламента как раз в том, чтобы представлять разные категории граждан. А юристов среди наших нардепов и так хватает. А кто не юрист, так у того помощники для этого есть.

Но почему-то это не помогает. У наших славных законодателей отсутствует понимание термина «система права», поэтому почти каждый следующий закон так или иначе принимается в отрыве от всего национального законодательства. А потом, если надо, «подчищаются концы» и из других законов выводятся нормы, противоречащие принимаемым.

Это распространенная практика, но сейчас Верховная Рада готовится шагнуть еще дальше. Речь о законопроекте № 4053, который вводит новую процедуру внесудебной конфискации имущества. Он не просто противоречит отдельным законам, а входит в прямой конфликт с Конституцией. Как утверждает адвокат Анатолий Башловка:

«Я не понимаю, как может быть конфискация без решения суда. Для меня это юридический казус. Мое мнение – это сырой закон. Может, конечно, они внесут правки во втором чтении и он будет более применимым к реальности, но на сегодня, когда принимается масса законодательных актов, которые потом легко разваливаются в судах, мне кажется, это неграмотно. Может быть, желая благие, но реализация, к сожалению, бездарная».

С такой резкой критикой проекта закона можно только согласиться. Желание политических сил занять такой мощный репрессивный инструмент как досудебная конфискация имущества – дело понятное и объяснимое. Существуют же еще какие-то принципы законотворчества, которые должны сразу на корню пресекать попытки ввести антиконституционные нормы. Да, не все поддерживают проект, идет обсуждение в профильном комитете ВР. Но в идеале и никаких обсуждений быть не должно. Такое проект закона должен автоматически возвращаться авторам на переработку как противоречащий Основному закону.

Увы, политическая сторона законодательной работы у нас сильно превалирует над правовой. И если закон лоббируют «правильные» люди, то парламент готов наплевать на такие «несущественные условности», как незаконность и антиконституционность. Если он будет принят, то это будет окончательным приговором для украинской законодательной власти (<http://blog.ubr.ua/pravo/zakon-o-speckonfiskacii-antikonstytucionen-13434>). – 2016. – 11.04).

Блог на сайті: Компанії, банківські рахунки, угоди, податки
Про автора: О. Пащенко

Невиправдані сподівання товариств

Напевно, усім є зрозумілим те, що Закон України «Про господарські товариства», який сьогодні регулює діяльність товариств з обмеженою відповідальністю, є застарілим та не відповідає вимогам часу й бізнесу.

На початку березня 2016 р. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України опублікувало на своєму сайті проект Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю». Це щонайменше третя спроба за останні роки регламентувати створення, діяльність та припинення діяльності товариств з обмеженою відповідальністю. Попередні спроби так і не знайшли свого логічного продовження й законами не стали, хоча потреба в законі, який би, нарешті, належним чином врегулював діяльність товариств з обмеженою відповідальністю, існує досить давно.

Аналізуючи той чи інший законопроект, підсвідомо сподіваєшся на його досконалість, системність та ґрунтовність, а також на те, що це саме той документ, який очікує суспільство. Проте такі подівання не завжди виправдовуються. Так, і від зазначеного проекту Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» враження неоднозначні.

З одного боку, проект Закону імплементує концептуальні й сучасні

підходи, що визначені законодавчими актами Європейського Союзу та країн-членів ЄС. З іншого боку, має відверті запозичення та не визначає реалізації деяких механізмів (таких як, наприклад, корпоративний договір, поняття та правове регулювання якого майже повністю запозичене зі ст. 67.2 Цивільного кодексу Російської Федерації). Однак це далеко не перший випадок, коли законотворці запозичують норми із законодавства Російської Федерації.

Разом з тим, законопроект досить детально регламентує ті питання, які наразі є суперечливими або нерегульованими. Так, запропоновано чітку та послідовну позицію щодо того, коли особа стає учасником товариства. Такими моментом визначено момент внесення відповідних відомостей до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців. До того ж, у випадку виникнення розбіжності у даних в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців і в реєстрі учасників товариства (який товариство також зобов'язане вести), відомості з Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців матимуть пріоритет.

Суперечливим є також запропонований підхід, пов'язаний зі спадкуванням корпоративних прав. Зокрема, законотворець розрізняє випадки, коли спадкоємець може бути включений до складу учасників товариства за згодою інших учасників, та випадки, коли він вступає до складу учасників без згоди інших учасників. Але такий вступ учасника до товариства повинен мати можливість реалізації його на практиці шляхом внесення відповідних відомостей до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців. На жаль, запропонований проект такого механізму не містить.

Іншим безумовно позитивним моментом є запровадження реальної можливості надання частки учасника в статутному капіталі у заставу; наслідки невиконання учасником зобов'язань, що забезпечені заставою; механізм реалізації частки, що знаходиться у заставі. Водночас, цей механізм також не узгоджено із Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців», оскільки перебування частки у заставі не перешкоджає проведенню реєстраційних дій, пов'язаних з її відчуженням.

Принципово новим є підхід до визначення моменту виходу учасника із товариства. Учасник вважається таким, що вийшов, з дня державної реєстрації зменшення розміру статутного капіталу на розмір частки такого учасника. Такий підхід фактично ставить цього учасника у залежність від інших учасників товариства, які на загальних зборах повинні ухвалити рішення про зменшення розміру статутного капіталу на розмір його частки.

Не зовсім вірним, на мій погляд, є підміна формулювань, які містяться в чинному Законі України «Про господарські товариства» та надають учаснику товариства, який з нього вийшов, право на одержання «вартості частини майна товариства, пропорційної його частці у статутному капіталі», на поняття «вартість частки», яке запропоновано новим законопроектом. При цьому законодавець усунувся від детальної регламентації порядку визначення такої вартості.

Суперечливим є також і питання строків виплати вартості частки при виході учасника з товариства.

Завдання законодавця у цьому випадку – знайти збалансований підхід, який

одночасно захищав би інтереси учасника, що вийшов з товариства, та інтереси інших його учасників і самого товариства. Ймовірно, запропонований варіант можливості визначення такого строку в статуті товариства дозволить врахувати інтереси всіх зацікавлених осіб.

Дискусійним є питання про запропонований механізм виключення учасника з товариства за судовим рішенням та залишення таких повноважень загальним зборам учасників. Зауважу, що запропоновані підстави для виключення учасника з товариства в судовому порядку буде дуже складно застосувати на практиці, з огляду на особливості розгляду корпоративних спорів та необхідності доведення обставин, із настанням яких автори законопроекту пов'язують можливість виключення учасника.

За аналогією із Законом України «Про акціонерні товариства», запропоновано введення низки норм, які встановлюють обов'язковість викупу частки учасника товариством, порядок укладення значних правочинів, а також правочинів щодо яких є зацікавленість, обмеження щодо виплати дивідендів.

Разом з тим, на відміну від Закону України «Про акціонерні товариства», запропонований проект закону не містить механізму викупу частки учасника товариством, що, на мій погляд, є прогалиною та свідчить про необхідність продовження роботи над удосконаленням законопроекту. Проект Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» містить ще багато цікавих положень, які можуть бути предметом довгої дискусії.

Важливим моментом, що стосується усього законопроекту, є необхідність ретельного узгодження запропонованого проекту з положеннями Цивільного кодексу України, Господарського кодексу України, Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців», іншими нормативно-правовими актами, що пов'язані зі створенням, діяльністю та припиненням товариств з обмеженою відповідальністю. При цьому узгодження саме з положеннями Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців», внесення змін до останнього, матиме принципово важливе значення для реалізації на практиці тих підходів та механізмів, які закладені в цьому законопроекті.

На жаль, зазначеному питанню не було наділено належної уваги.

Однак, я вважаю, що запропонованому законопроекту в цілому слід надати позитивну оцінку, хоча він і потребує деякого доопрацювання, яке можливе вже після подання його на розгляд до Верховної Ради України(<http://www.interlegal.com.ua/corporate/?p=2160>). – 2016. – 08.04).

Блог на сайті: UBR.ua

Про автора: Зенкин Дмитрий

Защита прав детей при заключении договора ипотеки

В моей адвокатской практике нередко возникают случаи, когда при передаче имущества в ипотеку или его отчуждения по различным причинам были нарушены права несовершеннолетних детей, которые приходилось

защищать в судебном порядке. К тому же, это может стать основанием для признания ипотечного договора недействительным и для отказа суда финансовому учреждению (банка) в обращении взыскания на предмет ипотеки и выселении.

Так вот, в середине марта текущего года Верховным судом Украины рассматривалось дело, по которому было вынесено постановление, связанное с социальной защитой лиц без определенного места жительства и детей, оставшихся без присмотра взрослых.

Этот вопрос регулирует специальный закон «Об основах социальной защиты бездомных лиц и беспризорных детей» от 02.06.2005г. № 2623-IV. Согласно ему государство взяло на себя функцию охранять и при необходимости защищать детей, их права и интересы в ситуации, когда заключаются сделки с объектами недвижимости. Законодательство не допускает уменьшать и ограничивать права детей в данном вопросе.

Об этом подробно информирует закон «Об охране детства» от 26.04.2001г. № 2402-III, регулирующий правовые моменты, связанные с охраной детства. Согласно этому закону взрослые:

- мать, отец или люди, которые их замещают ребенку, лишены права осуществлять сделки, которые подлежат нотариально заверять или регистрировать в государственных органах;

- не могут совершать отказ от прав, которые ребенок имеет на имущество;

- не имеют права совершать раздел, обмен квартиры или дома, отчуждать его;

- не должны поручаться и обязываться от имени детей;

- не могут оформлять обязательства в письменной форме.

Некоторые пункты из вышеуказанного возможно соблюсти только в том случае, если родители или люди, замещающие их ребенку, заручились согласием органа опеки и попечительства и наняли опытного адвоката по ипотечным спорам.

Согласно 177-ой статье Семейного кодекса родители несовершеннолетнего ребенка лишены прав на совершение сделок, связанных с его правами собственности. В частности они не могут отказаться от его прав на имущество. Исключение из этих правил – разрешение на сделку, данное органом опеки и попечительства.

Статья 18-ая закона, регулирующего вопросы охраны детства, обязывает органы опеки и попечительства контролировать соблюдение родителями ребенка или людьми, которые их замещают, его интересов имущественного и жилищного характера, когда совершаются сделки по отчуждению жилья и приобретению новых объектов недвижимости.

В связи с указанным можно вести речь о том, что если заключается договор, связанный с объектом недвижимости, в том числе ипотекой, имущественные права на который или права пользования которым распространяются и на детей, необходимо заранее заручиться разрешением органа опеки и попечительства на совершение сделки.

Если родители несовершеннолетнего ребенка планируют осуществить сделку, объектом которой является жилье, им следует знать, что ребенок имеет

право пользования им, поэтому для заключения договора необходимо заранее заручиться согласием органа опеки и попечительства. Без такого разрешения совершенная сделка будет признана недействительной. Основанием для такого решения служат статьи 203-я и 215-ая Гражданского кодекса.

В статье 405-ой Гражданского кодекса говорится о том, что право пользования квартирой, домом или иным жилым помещением приобретает не только их собственник, но и лица, входящие в состав его семьи и проживающие с ним совместно.

Дополню, что согласно п.15 Постановления Пленума Верховного Суда Украины №9 от 01.11.1996 года «О применении Конституции Украины при осуществлении правосудия», при рассмотрении споров о праве пользования жилым помещением необходимо принимать во внимание, что ст.33 Конституции гарантирует каждому, кто на законных основаниях находится на территории Украины, свободу передвижения и свободный выбор места жительства. Это означает, что наличие или отсутствие прописки сами по себе не могут быть основанием для признания права пользования жилым помещением за лицом, которая там проживала или вселилась туда как член семьи нанимателя (собственника) помещения, или же для отказа ему в этом.

Однако суды различных инстанций, не предоставляют надлежащей правовой оценки этим правовым нормам и рекомендациям Верховного суда Украины, не применяют правовые нормы Конституции Украины.

В свою очередь, указанные положения Конституции Украины и международно-правовых актов получили свое дальнейшее развитие и конкретизацию в Законе Украины «О свободе передвижения и свободном выборе места проживания в Украине» от 11 декабря 2003 года N 1382-IV.

Таким образом, будучи зарегистрированными или нет, но члены семьи владельца жилья могут пользоваться им до тех пор, пока у последнего сохраняется право собственности на него. Если собственник утрачивает право владения жилым помещением, одновременно с этим утрачивается и право пользования им.

Обращаю внимание на то, что ранее Верховный суд Украины рассматриваемому вопросу в данной статье уже уделял свое внимание также в своем Письме от 01 февраля 2015г. «Анализ судебной практики применения судами законодательства, регулирующего ипотеку как залог недвижимого имущества». Вот интересная цитата из этого анализа: «Из присланных обобщений апелляционных судов Украины усматривается, что при решении дел о признании недействительными договоров ипотеки, заключенных без разрешения органа опеки и попечительства, основной проблемой является определение, имеет ли право пользования определенным жильем ребенок и как должно быть подтверждено это право».

В свою очередь, Высший специализированный суд Украины по рассмотрению гражданских и уголовных дел в п. 44 постановления пленума Высшего специализированного суда Украины № 5 по этому поводу отметил, что суды должны выяснять, имел ли ребенок право собственности на предмет ипотеки или право пользования предметом ипотеки на момент заключения договора ипотеки. Любые действия, совершенные без согласия

ипотекодержателя после заключения договора ипотеки (например, регистрация несовершеннолетнего ребенка в жилом доме, рождение ребенка после заключения договора ипотеки) не является основанием для признания такого договора недействительным с основания невыполнения требований закона о получении согласия органа опеки и попечительства.

В связи с вышеизложенным можно смело утверждать, что в настоящее время судами Украины произведена правовая позиция относительно споров о признании недействительным сделок о передаче в ипотеку недвижимого имущества, в том числе и в случаях раздела имущества супругов, право на пользование которым имеют несовершеннолетние дети без предварительного разрешения органов опеки и попечительства (<http://blog.ubr.ua/pravo/zashita-prav-detei-pri-zakluchenii-dogovora-ipoteki-13450>). – 2016. – 13.04).